

R

O

Yeşilirmak Havzası

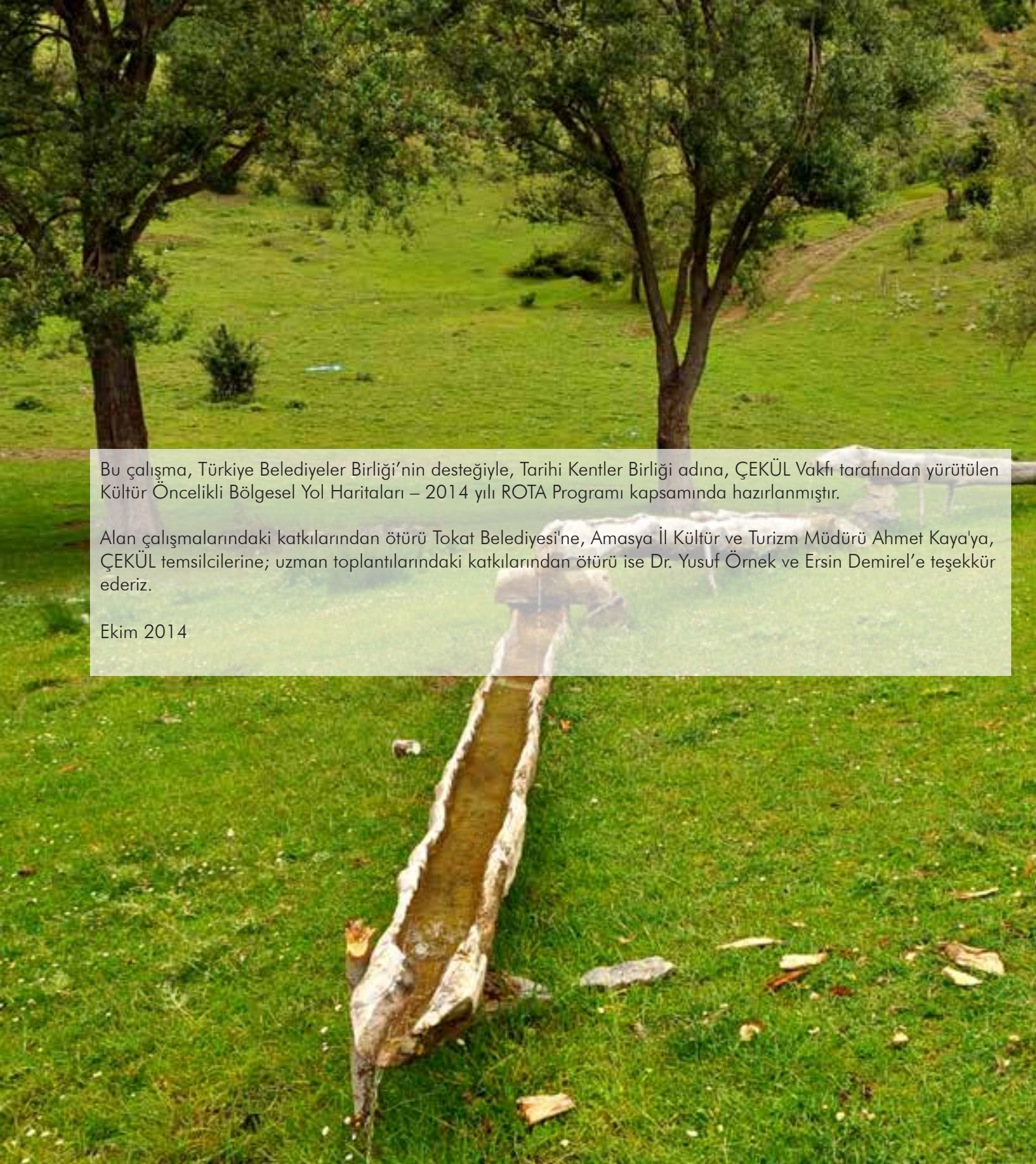
Kültürel Rotalar Sistemi

Mekansal Planlama Rehberi

T

Kültür Öncelikli Bölgesel Yol Haritaları - 2014

Bu çalışma, Türkiye Belediyeler Birliği'nin desteğiyle, Tarihi Kentler Birliği adına, ÇEKÜL Vakfı tarafından yürütölen Kültür Öncelikli Bölgesel Yol Haritaları – 2014 yılı ROTA Programı kapsamında hazırlanmıştır.

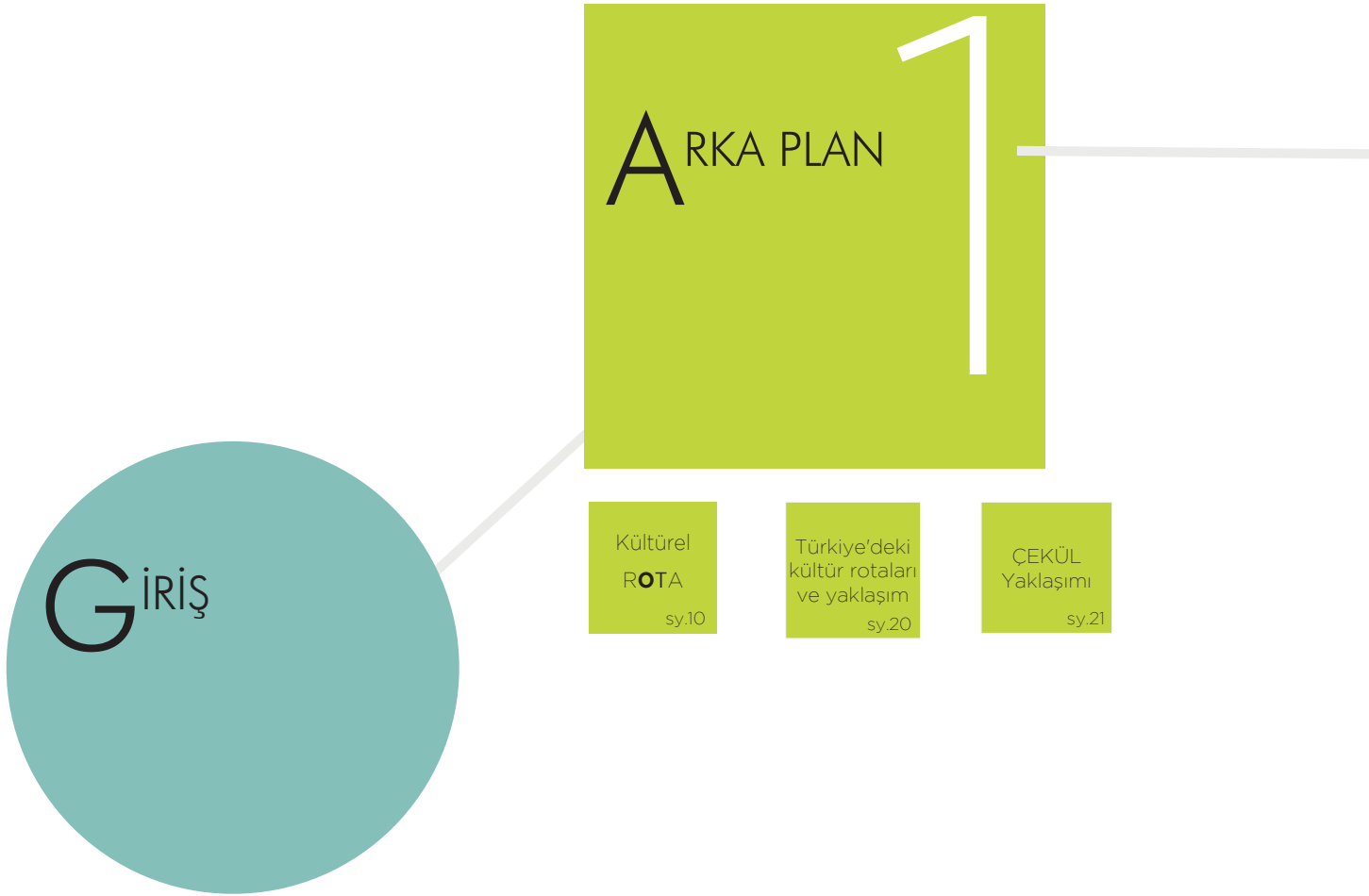
Alan çalışmalarındaki katkılarından ötürü Tokat Belediyesi'ne, Amasya İl Kültür ve Turizm Müdürü Ahmet Kaya'ya, ÇEKÜL temsilcilerine; uzman toplantılarındaki katkılarından ötürü ise Dr. Yusuf Örneđ ve Ersin Demirel'e teşekkür ederiz.

Ekim 2014

RO

TA

İÇİNDEKİLER

KURGU

Bakış

sy.26

Yaklaşım

sy.34

Planlama

sy.36

Organizasyon
Şeması

sy.90

Uygulama
İlkeleri

sy.96

Eylem
Planı

sy.98

YÖNETİM

GİRİŞ

Yol Haritalarından ROTA Planlamasına...

Günümüzde kültürel ve doğal mirasın korunması ve ekonomik potansiyelin değerlendirilmesi konusunda bir alt başlık olarak gelişen 'rota planlaması', yerel ve özgün değerleri açısından zengin bölgelerin kalkınma politikalarında sıkça ele alınmaktadır. Fiziksel çevredeki geniş kapsamlarına bağlı olarak kültür rotaları, koruma ve işlevlendirme uygulamalarının bölge ölçeğinde ve bütünsel bir anlayışla geliştirilmesine olanak sağlarken, aynı zamanda yerel ölçekte örgütlenme, işbirliği ve sahiplenmenin de önünü açmaktadır.

2012 – 2013 yılları boyunca, Tarihi Kentler Birliği adına, ÇEKÜL Vakfı tarafından yürütülen Kültür Öncelikli Bölgesel Yol Haritaları Programı'nın devamı niteliğinde, Türkiye'de bölgesel ölçekli rotaların planlanması üzerine çalışılmıştır.

Yol Haritaları programı boyunca sürdürülen bölge çalışmalarında önerilen öncelikli temalardan biri de bölgesel rotaların planlanmasıdır. Bu doğrultuda, 2014 yılı için rota planlaması başlığı üzerinden yeni bir program kurgulanmıştır. 'Alan çalışmaları' ve 'rota planlama rehberi' şeklinde iki aşamalı kurgulanan program kapsamında, gerek doğal ve kültürel mirasın korunması ve sunumunu bölgesel ölçekte destekleyen, gerekse yatay işbirliği zeminlerine ve yerel kalkınmaya olanak tanıyan rotaların planlanması üzerine çalışılmıştır.

ÇEKÜL Vakfı'nın, başta havza çalışmaları, bölgesel yol haritaları ve eğitim projeleri olmak üzere, Anadolu'da bugüne dek yürüttüğü ve hala devam eden koruma çalışmaları, etkin bir örgütlenme ve işbirliği gücünü de beraberinde getirmektedir. Koruma yaklaşımı ve pratikleri düşünüldüğünde, kapsamlı altyapılar üzerine kurgulanması gereken rota planlaması, ÇEKÜL birikiminin bütüncül şekilde değerlendirilebileceği bir çalışma başlığı olarak ele alınabilir.

Kültürel
ROTA

Tanım

Kavramın
gelişimi

Sınıflama

Koruma
ve Yerel
Kalkınmada
Rotalar

Türkiye'deki
kültür rotaları
ve yaklaşım

ÇEKÜL
Yaklaşımı

Amaç

Yöntem

Kapsam

KÜLTÜREL ROTALAR

Tanım

Günümüzde çoğunlukla uluslararası kuruluşlar tarafından geliştirilen rota kavramı, "kültürel rota" şeklinde ele alınmakta ve tanımlanmaktadır. Kültürel rota;

- Günümüzde yaratılmış veya tarihin bir döneminde gerçekten kullanılmış,
- Üzerinde kültürel ve/veya doğal miras öğelerini taşıyan ve önemini bu miras sayesinde kazanan,
- Koruma, kırsal kalkınma ve turizmin geliştirilmesi gibi amaçlarla geliştirilen,
- Yerel, bölgesel veya ulusal ölçekli bir ulaşım koridoru şeklinde tanımlanabilir.

//

Yeni bir kavram veya kategori olarak kültürel rotalar düşüncesi, bir rotanın kapsamında bulunabilecek diğer kültürel varlık türleriyle (anıtlar, kentler, kültür peyzajları, endüstri mirası vb.) çatışmaz veya çakışmaz. Rota, tüm bu varlıkları sahip oldukları önemi arttıracak şekilde bir sistemde bir araya getirir."

(ICOMOS Kültür Rotaları Bildirgesi, 2008)

Gerek geçmişte kullanılmış güzergahlar gerekse günümüzde yaratılmış rotalar üzerinde ortaklaşan temel öğeler:

TEKİL
TARİHİ YAPILAR

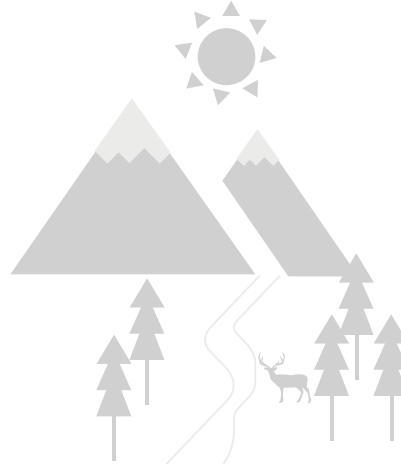
ANTİK
YERLEŞİMLER

SOMUT
OLMAYAN
KÜLTÜR MİRASI

YABAN
HAYATI

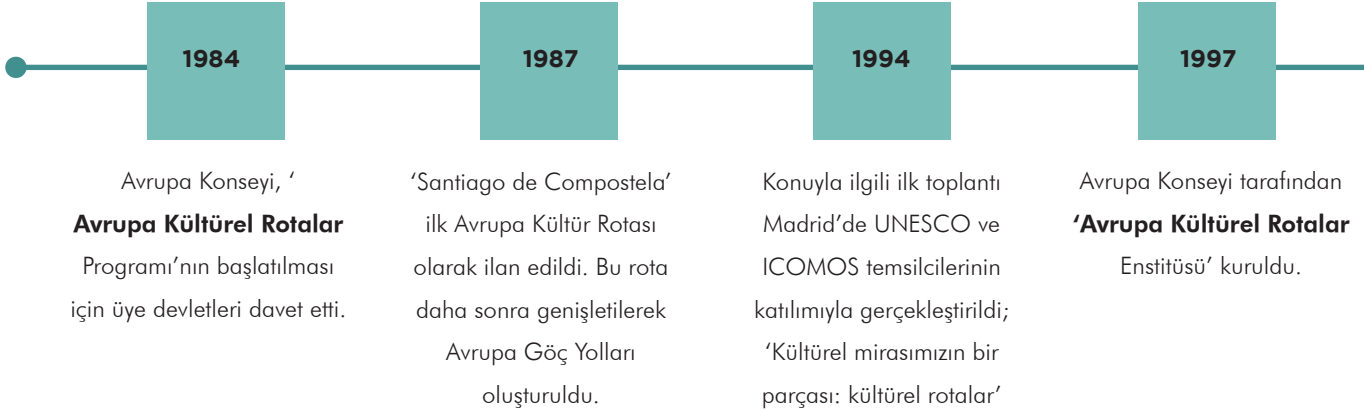

DOĞAL
ÇEVRE

ROTA

Kavramın gelişimi

Bugün kültürel rota kavramı üzerine çalışan uluslararası kuruluşların başında UNESCO, ICOMOS ve Avrupa Konseyi gelmektedir. Bu kurumların konuyla ilgili etkinlikleri, diğer bir deyişle kültürel rota kavramının ortaya çıkması ve geliştirilmesi şu şekilde özetlenebilir;

1998

ICOMOS Kültürel Rotalar Uluslararası Komitesi kuruldu.

2002

Avrupa Kültürel Rotalar Enstitüsü tarafından 'Ortak Bir Miras: Kültürel Rotalar ve Peyzaflar' web portalı oluşturuldu.

2005

Kültürel rotalar UNESCO tarafından 4 miras kategorisi arasında tanımlandı.

2008

ICOMOS Kültürel Rotalar Bildirgesi yayınlandı.

Sınıflama

Temelde bir ulaşım koridorunu tarif eden rotaların kullanımı; ölçükleri, kapsamları ve amaçları doğrultusunda değişebilir. Buna göre yürüyüş, bisiklet, araçlı tur, tırmanış rotaları gibi örnekler verilebilir. Aynı zamanda kullanıcı profili, zaman, ilgi alanı, zorluk derecesi gibi değişkenler de **rota tasarımı ve kullanımını** etkileyen konulardır.

Dünya ve Türkiye'deki uygulama örnekleri incelendiğinde, rotalar tarihsellikleri açısından iki ana gruba ayrılabilir, bunlar;

1 Tarihin belirli bir döneminde gerçekten kullanılmış ulaşım güzergahları

Uzun süreli, toplu insan hareketi:

İpek Yolu, Haçlı Yolu, Baharat Yolu vb

Bireysel yolculuklar:

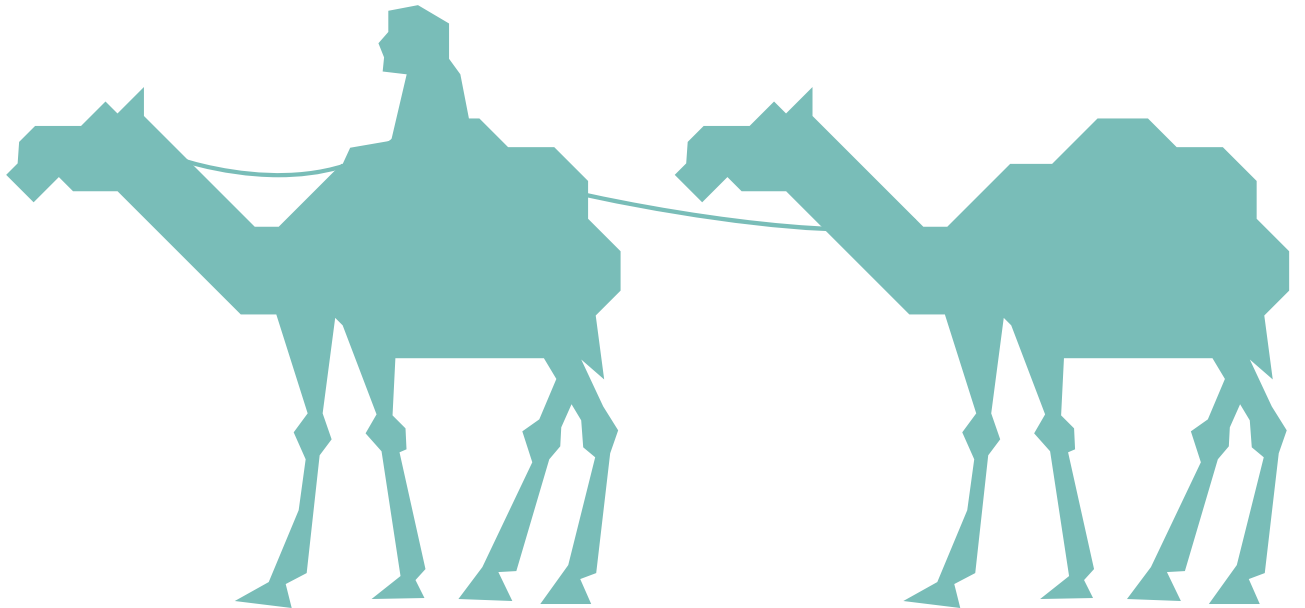
Büyük İskender'in, Evliya Çelebi'nin, St. Paul'un rotası gibi.

2 Çeşitli amaçlarla günümüzde planlanmış rotalar

- Yerel kalkınmanın desteklenmesi
- Alternatif turizmin canlandırılması
- Doğal ve kültürel mirasın korunması

İlk grupta yer alan kültür rotaları aynı zamanda ICOMOS'un tanımladığı kültür rotası kavramıyla da örtüşmektedir. Tarihin belirli bir döneminde ticaret, ibadet, göç, savaş, keşif gibi amaçlarla kullanılmış olan bu rotalar, üzerlerinde düzenli ve toplu nüfus hareketlerine sahne olmuş olabileceği gibi bireysel yolculuklar sonucu tarihe geçmiş de olabilir. Bunun yanında, zaman ve mekanda süreklilik sonucu önemli kültürel etkileşim izlerini de sunarlar.

İkinci grupta yer alan rotalar ise genellikle belirli bir tema etrafında geliştirilen, kültürel ve doğal mirasın temel malzeme olarak kullanıldığı, sanal bir izi takip edebileceği gibi tarihsel yol izlerini de içerebilen, günümüzde planlanmış güzergahlardır. Planlamanın başlıca hedefleri yerel kalkınmanın desteklenmesi, alternatif turizmin canlandırılması, doğal ve kültürel mirasın korunması şeklinde sıralanabilir. Şarap rotası, gastronomi rotası gibi tematik örnekler bu grupta tanımlanabilir.

Koruma ve Yerel Kalkınmada ROTA'lar

Kültürel rotalar, en temelde tekil bir anıt, tarihi bir alan veya doğal bir peyzaj alanından farklı bir fiziksel karakter ve anlamı temsil eder. Diğer bir deyişle rota, birden fazla tarihi ve doğal alanın birlikteliğinden oluşan bir sistem şeklinde ifade edilebilir.

Bölgesel ölçekli kültür rotaları, özellikle kırsal ve arkeolojik peyzaj alanlarının sahip olduğu tarihsel, yerel ve doğal değerlerin korunması ve sürdürülmesi konusunda bir araç olarak kullanılabilir. Bunun yanında, kırsal kesimdeki özgün yerleşimlerle doğrudan ilişki kuran rotalar, kırsal kalkınmayı da destekler

“Kültürel rotalar, doğal ve kültürel mirasın korunması ve sürdürülebilirliğinin sağlanmasında bir araç olarak neden ve nasıl kullanılabilir?” sorusuna aranacak cevapla, rota planlamanın koruma ve yerel kalkınma alanlarındaki rolü de belirlenmiş olur. Bu rolün temel başlıkları; çevresel ve kültürel, sosyal ve fiziksel ve ekonomik çıkarlardır.

SOSYAL ve FİZİKSEL

- Rekreasyon
- Sağlık
- Araştırma
- Eğitim vb.

EKONOMİK

- Bölgesel gelişme
- Kırsal kalkınma
- Alternatif ekonomik aktiviteler (turizm vb.)

ÇEVRESEL ve KÜLTÜREL

- Doğal kaynakların korunması
- Kültürel mirası iyileştirme
- Kitle turizmi etkilerinin değiştirilmesi vb.

Kültürel rotalar, doğal ve kültürel mirasın korunması ve sürdürülebilirliğinin sağlanmasında bir araç olarak neden ve nasıl kullanılabilir?

ROTA Planlamasının amaçları

Plancılar ve yerel yönetimlere yönelik amaçlar:

- Doğal ve kültürel mirasın **bütüncül** şekilde korunmasını, yorumlanmasını ve sunulmasını sağlamak
- Kitle turizmi ve her şey dahil turizm tiplerine **alternatif yeni turizm** alanlarını geliştirmek
- Hizmet sektörüne yeni **yatırım alanları** yaratarak, bölgesel kalkınmayı desteklemek
- Özel sektör ile yerel-kamu kesimleri arasında **işbirliği** zeminleri oluşturmak
- Geleneksel üretim, yerel mimari gibi kaybolmaya yüz tutmuş **değerlerin** ekonomik potansiyelini harekete geçirecek projelerin geliştirilmesini sağlamak
- Yerel kesimde **koruma bilincini** geliştirmek, farkındalık yaratmak

Yerel kesim ve ziyaretçilere yönelik amaçlar:

- Tekil noktaların görülmesinden öteye geçerek bölgenin **bütünsel algılanmasını** sağlamak
- **Alternatif turizm** çeşitlerini geliştirmek (ekolojik, doğal, kültürel, dini, arkeolojik vb.)
- Sahil şeridi, hassas arkeolojik alanlar ve kent merkezleri gibi turizm aktivitelerinin yoğun olduğu noktalardaki **baskıyı hafifletmek**
- Kırsal kesimin özgün değerlerini **canlandırmak ve tanıtmak**

Birleřtirici, dinamik ve çok bileşenli karaktere sahip rota sistemleri sayesinde, doğal ve kültürel mirasın bölgesel ölçekte yorumlanması ve sunumunda da yeni bir yöntem elde edilmiş olur. Bu sayede ortaya çıkan kazanımlarsa;

- Farklı ölçeklerdeki koruma pratiklerinde kolaylaştırıcı etki,
- Ortak özelliklere sahip öğeler içeren bir kültürel peyzajın bütüncül çalışılması,
- Aktörler arasında iletişim ve yatay işbirlikleri,
- Kullanıcılar açısından; belirli bir amaca sahip ve yorumlanmış bir rotada organize bir deneyim olarak sıralanabilir.

Kısacası, kültürel ve doğal miras açısından zengin alanlarda, bölgesel ölçekli rotaların ve ağların planlanması, bu alanların sahip olduğu değerlerin bütüncül bir yaklaşımla korunması ve sunulması ile etkili sektörlerin yönlendirilmesinde önemli bir araç olarak kabul görmektedir.

Türkiye'deki Kültür ROTA'ları ve Yaklaşım

Türkiye'de planlanmış ilk rota 1999 yılından bu yana kullanılan Likya Yolu'dur. Fethiye'den Antalya'ya ulaşan güzergah, tüm Teke Yarımadası kıyılarını izlerken, antik Likya Uygarlığının günümüze ulaşmış kentlerine ve tekil izlerine de uğramaktadır. Likya Yolu'nun ardından St.Paul Yolu, Kaçkar Rotaları gibi çalışmalar devam etmiştir.

2012 yılında ise Kültür ve Turizm Bakanlığı'nın desteğiyle Kültür Rotaları Derneği kurulmuş, dernek çalışmalarıyla bugün işaretlenmiş ve tanıtımı yapılan 17 güzergaha ulaşılmıştır.

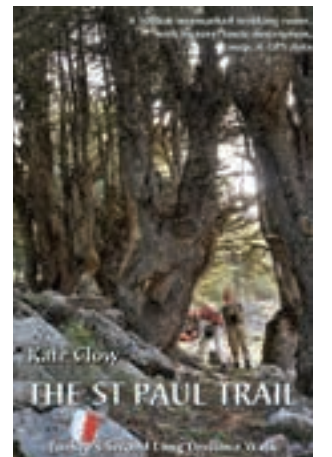
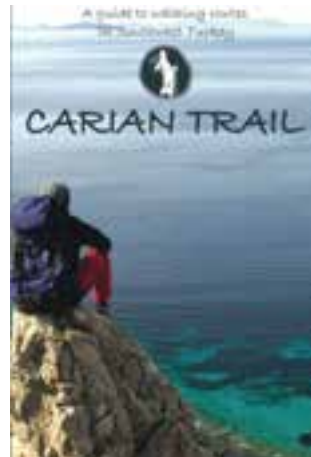
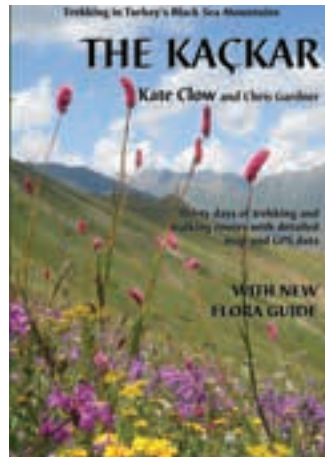
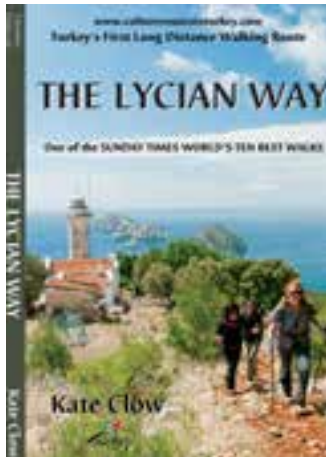
- Likya Yolu, Hitit Yolu, Frig Yolu, Karya Yolu
- St. Paul Yolu, Hz. İbrahim Yolu
- İstiklal Yolu
- Kaçkar Dağları, Küre Dağları, Ağrı Dağı
- Via Egnatia
- Evliya Çelebi Rotası
- Gastronomi Rotası
- Sarıkamış Rotası
- Yenice Ormanları

Hitit Yolu gibi çoğunlukla valilikler aracılığıyla hayata geçirilen kültür rotalarının yanında Karya Yolu örneğinde olduğu gibi kalkınma ajansı, sanayi ve ticaret odaları gibi aktörler de işbirliğinde bulunmaya başlamıştır. Ne var ki yerel yönetimlerin ve sivil toplum kuruluşlarının rota planlama ve yönetim süreçlerinde daha etkin rol alması gerektiği söylenebilir. Bunun yanında, rota planlama ve yönetimi konusunda bölgeler ve kurumlar arasında ortak bir dili sağlayabilecek ilkeler ve stratejiler bütünü, farklı çalışmalarda özel olarak tanımlanması gerekmektedir. Bu şekilde planlanan kültür rotaları, salt turizme hizmet etmenin yanında, kültürel ve doğal mirasa olan hassasiyetin artırılması ve korumanın yaygınlaştırılması açısından işlevsel ve sürdürülebilir hale gelecektir.

" Kültür rotaları, salt turizme hizmet etmenin yanında, kültürel ve doğal mirasa olan hassasiyetin artırılması ve korumanın yaygınlaştırılması açısından işlevsel ve sürdürülebilir hale getirilmelidir."

Kaynak: Türkiye Kültür Rotaları Derneği
<http://cultureroutesinturkey.com/c/>

ÇEKÜL Yaklaşımı

Amaç

Türkiye’de yeni gelişmekte olan bir kavram ve uygulama alanı olarak, kültürel rota planlamasına yönelik kavramsal bir çalışmaya dayanan, farklı coğrafyalarda planlama önerileri geliştirmek 2014 yılı ROTA programının başlıca hedefi olarak belirlenmiştir.

Bu çalışmanın temel amacı ise Yeşilirmak Havzası’nda, yerel değerlerin bütüncül bir yaklaşımla korunmasını, sunulmasını ve özellikle kırsal kesimin geleceğinde etkili sektörlerin (tarım, alternatif turizm, evsel üretim gibi) yönlendirilmesini destekleyecek bir kültürel rotalar sisteminin planlanmasıdır.

ÇEKÜL’ün daha önce Yeşilirmak Havzasında Tokat, Amasya gibi kentlerle çalıştığı ve yerel ilişkilerinin güçlü olduğu düşünüldükçe, 2014 yılı ROTA programının yer seçiminde kurum ve ekip için daha önce edinilen bu birikimin devamlılığı amaçlanmıştır.”

Yöntem

Rota planlama çalışması; yerin tanımlanması ve değerlendirilmesi, ardından çok sayıda değişkene bağlı bir tasarım süreci şeklinde yürütülmüştür. Bu genel çerçevede Yeşilirmak Havzası için tasarlanan rota planlama sürecinde izlenen yöntem ise şu şekilde özetlenebilir;

- Kültürel rota planlaması ile ilgili uluslararası kaynak ve örnek taraması, uyarlanabilir çıkarımlar yapılması
- Coğrafi bilgi sistemi (CBS), QGIS ortamının veri tabanı oluşturmada bir araç olarak kullanımı ve geliştirilmesi
- Bölgesel kimliği algılamaya yönelik ön araştırma ve arazi çalışmasının yapılması
- Havza bütününde bölgesel ve lokal değerlerin tespit edilmesi; potansiyel taşıyan alanlar ve konu başlıklarının belirlenmesi
- Temel bileşenleri ile bir güzergah önerisinin geliştirilmesi
- Kültürel rota paydaşlarını öneren bir organizasyon şemasının oluşturulması

Bu çalışma aynı zamanda, 2014 yılı ROTA programı kapsamında, Kelkit Havzası için hazırlanacak çalışma ile bütünleşme imkanı sağlamaktadır.”

Kapsam

Fiziksel ve sosyal boyutlarının genişliğine bağlı olarak bölgesel kültür rotalarının planlanmasında, detaylı arazi çalışmaları ve analiz etaplarından, yerinde yapılan toplantılar ve değerlendirme etaplarına kadar çok boyutlu bir planlama süreci tasarlanmalıdır. Aynı zamanda çok disiplinli (tarih, arkeoloji, sosyoloji, mimari, ekonomi, ekoloji, sivil toplum gibi) bir çalışma yönteminin benimsenmesi gereken rota planlama süreci, bölgenin mekânsal boyutları kadar, sosyal ve ekonomik yönlerini de incelemeli ve bu başlıklar için kararlar üretmelidir. Bu nedenle, öne sürdüğü temalar ve ilkeler düşünülerek, uygulama süreçlerine bir altlık olarak hazırlanan bu çalışmanın, yerelde ve daha detaylı başlıklarla ele alınması gerekir.

BAKIŞ

KARADENİZ

YEŞİLİRMAK

YAKLAŞIM

PLANLAMA
İLKELERİ

TASARIM
İLKELERİ

PLANLAMA

6 HAVZA
TEMASI

SU

YEŞİL

KIR

KENT

YOL

YAŞAM

HAVZA
ÇEŞİTLİLİĞİ

ROTA
KURGUSU

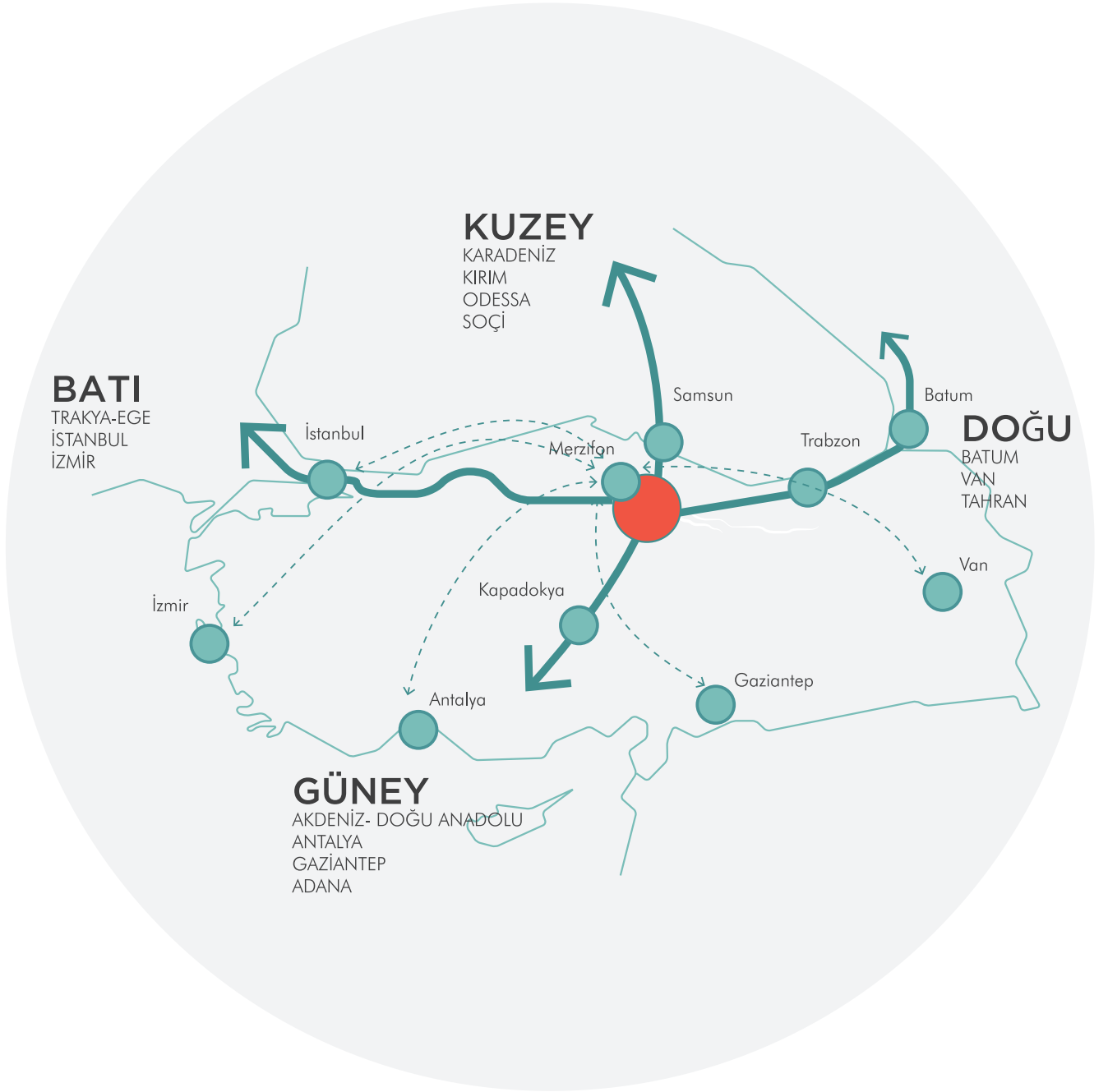
YEŞİLİRMAK - Bakış

Karadeniz Coğrafyası

Güneydoğu Avrupa ve Anadolu yarımadası ile tanımlanan Karadeniz iç denizinin, Türkiye, Romanya, Bulgaristan, Rusya, Ukrayna ve Gürcistan ülkelerine kıyısı bulunur. Tüm bu ülkelerin tarihsellikleri, kültürel ve doğal özellikleri ise bir araya gelerek üst ölçekte Karadeniz havzasının çeşitliliğini oluşturur. Bu yapının güney kıyılarını ise kuzey Anadolu coğrafyası kapsar.

Batı, orta ve doğu şeklinde 3 bölüme ayrılan Karadeniz coğrafyasında yerleşim özellikleri, ekonomik yaşam ve kültürel özellikler tarih boyunca doğal yapı tarafından yönlendirilmiştir. Dağlık coğrafyayı besleyen zengin su kaynakları ile iklime bağlı yoğun bir yeşil dokusu bu coğrafyayı Anadolu'da farklılaştıran temel doğal değerleridir. Üst ölçekte bakıldığında, Karadeniz coğrafyasını ilgilendiren planlama çalışmaları doğuda Gürcistan, batıda İstanbul üzerinden Bulgaristan, güneyde Kapadokya ve Van Gölü Havzası, kuzeyde ise deniz yoluyla Rusya ve Ukrayna ile ilişkilendirilmelidir.

// Karadeniz bölgesinin sahip olduğu ekolojik sistemler, evsel ve endüstriyel kirlenme, HES projeleri ve sahil yolu projeleriyle yapılan dolgulara bağlı olarak geçmişte sahip olduğu zenginliği giderek yitirmektedir. Aynı zamanda, planlanan yeni hidroelektrik santralleri ile Sinop ve İğneada nükleer santral projeleri de Karadeniz Havzası'nın karşı karşıya kaldığı en ciddi tehditler arasındadır."

YEŞİLIRMAK - Bakış

Yeşilirmak Havzası

Orta ve Doğu Karadeniz bölgelerine yayılan Yeşilirmak Havzası'nı, Sivas'ın kuzeyinde bulunan Köseadağ eteklerinden doğan ve Çarşamba ovasında Karadenize dökülen Yeşilirmak Nehri ile onu besleyen su kaynakları meydana getirir. Karadeniz coğrafyasının kıyı kesimi ile İç Anadolu arasında bir geçiş bölgesi konumunda olan Yeşilirmak Havzası, aynı zamanda kuzey Anadolu yeşil kuşağının da merkezi konumunda yer alır.

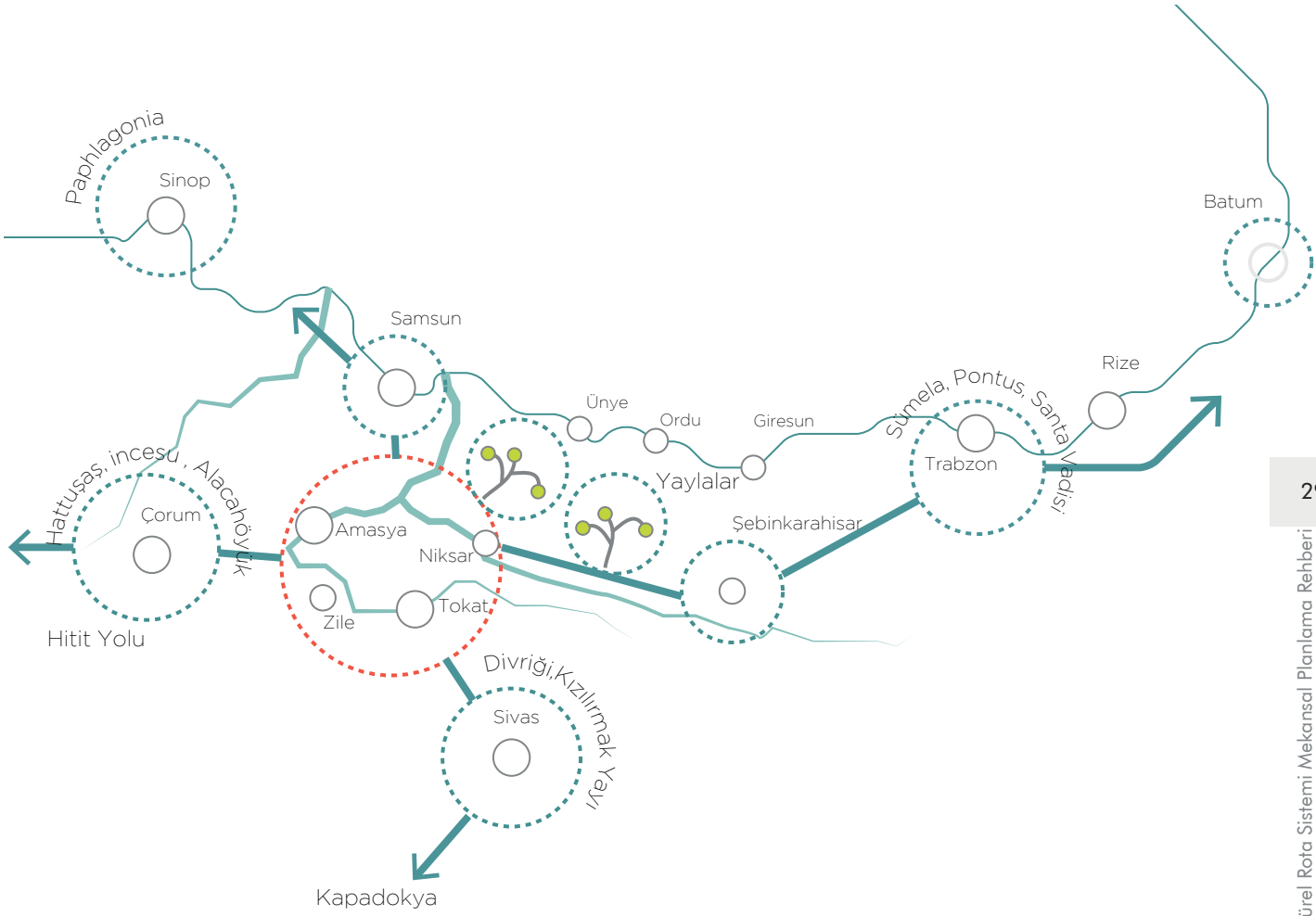
Gerek bulunduğu bu konum, gerekse doğal ve kültürel zenginliği açısından değerlendirildiğinde Yeşilirmak Havzası Anadolu'nun korunması gerekli kültür coğrafyaları arasında sayılabilir. Tarih öncesi dönemlerden itibaren iskan, üretim ve geçiş için tercih edilen havzanın tarihte oynadığı roller; ticaret yollarının buradan geçmiş olması, yeraltı kaynakları ve verimli toprak yapısının üretimi zenginleştirmesiyle belirlenmiştir. Bu tarihsel derinliğin günümüze yansıyan izleri ise etnik ve sosyal yapının çeşitliliğine ek olarak, somut ve somut olmayan kültür mirasının zenginliğidir. Bu kültürel miras çeşitliliğini tamamlayan çarpıcı bir doğal yapı ile birlikte, Yeşilirmak Havzası rota planlaması açısından değerlendirilebilir potansiyeller barındırır.

İki Havza

Yeşilirmak nehrini besleyen ana kollardan biri olarak Kelkit Çayı, kuşkusuz Yeşilirmak'tan ayrı düşünülemez. İki havzanın birlikteliği, ortaklıkları ve farklılaşan karakterleri ile değerlendirilmeli, rota planlama çalışmaları da bu yaklaşımla sürdürülmelidir.

Bu noktada, Yeşilirmak Havzası'nda kültür rotaları planlamasını ele alan bu çalışma, yine ÇEKÜL tarafından ve aynı program kapsamında hazırlanan Kelkit Havzası çalışmasıyla bir arada değerlendirilmeli ve kullanılmalıdır."

Yaklaşım

Yeşilirmak Havzası için geliştirilecek bir rota planlama çalışmasının öncelikli adımı, kurgu yaklaşımını oluşturacak ilkelerin belirlenmesidir. Çalışmanın amaç ve hedefleri ile havzanın özellikleri düşünüldüğünde, planlama ve tasarım başlıklarından oluşan bir ilkeler çerçevesi önerilebilir.

Planlama İlkeleri

Yeşilirmak Havzası kültür rotaları çalışmasının hedef ve stratejilerini destekleyecek, eylem alanlarını yönlendirecek 8 kavramsal başlık, planlama ilkeleri olarak kabul edilmelidir. Özgün havza değerleri ve kaynaklarına karşı duyarlı bir tavır geliştirmek, rota çalışmasının sürdürülebilirliğini sağlamak amacıyla, tüm planlama ve karar alma süreçlerinde bu ilkeler göz önünde bulundurulmalıdır.

BÜTÜNCÜL
ORTAKLIK İŞBİRLİĞİ SUNUM ve
AĞLARI TANITIM
YEREL KATILIM
MİRAS KORUMA VE CANLANDIRMA
PLANLAMA İLKELERİ
YENİLİKÇİ TEKNOLOJİLER
TEMATİK YAKLAŞIM KIRSAL
KALKINMA
ALTERNATİF TURİZM

ORTAKLIK İŞBİRLİĞİ AĞLARI

Rota planlamasının başlıca avantajlarından, aynı zamanda gerekliliklerinden biri bölgesel ölçekte yatay işbirliği zeminlerine olanak sağlamasıdır. Ortak bir mirası ve çevreyi paylaşan yerel aktörlerin, rota ağı kapsamında bir araya gelmeleri ve etkin bir çalışma mekanizması kurmaları önemlidir. Bu şekilde yönetim ve uygulama süreçlerinin devamlılığı sağlanırken, yerel aktörler arası entegrasyon da güçlendirilir. Yeşilirmak Havzası Kalkınma Birliği, bu noktada değerlendirilmesi gereken bir yapıdır.

MİRAS KORUMA & CANLANDIRMA

Doğal yapı başta olmak üzere Yeşilirmak Havzası'nın sahip olduğu miras zenginliği düşünüldüğünde, rota planlama yaklaşımının kuşkusuz koruma temellerinde şekillendirilmesi gerekir. Strateji ve hedefleri yönlendirecek bu yaklaşım, rota üzerindeki her eylem alanında doğal ve kültürel mirasa saygıyı gözetmelidir. Ancak bu şekilde, sektörel gelişimin ve ekonomik faaliyetlerin doğal ve kültürel kaynaklar üzerindeki etkileri dengelenecek, mirasa dayalı bir canlandırma programı hayata geçirilecektir.

TEMATİK YAKLAŞIM

Mirasın korunmasına dayalı bir yaklaşım geliştirilirken, aynı zamanda bölgesel değerlerden yola çıkan bir tematik bakış açısının kazanılması da önemlidir. Böylelikle kültür rotası üzerinde yerel temalarla zenginleşen yeni güzergah veya odak alternatifleri yaratılabilir. Rota planlama pratikleri düşünüldüğünde, tematik ve yaratıcı bir yaklaşım, bölgesel değerlerin yeniden tanımlanması, yorumlanması ve tanıtılması açısından da kullanılması gereken bir araçtır.

KIRSAL KALKINMA

Yerel ekonominin geliştirilmesi bölgesel planlama çalışmalarında benimsenen temel hedeflerden olduğu gibi, rota çalışmalarının da ele aldığı bir başlıktır. Bir kültür rotasının fiziksel ve sosyal boyutları incelendiğinde, özellikle kırsal kesim için değerlendirilebilir yeni faaliyet alanları tanımlanabilir. Bu nedenle, oluşturulacak rotanın kırsal kalkınmayı desteklemesi her koşulda göz önünde bulundurulmalıdır. Karar alma süreçlerinde yerel kaynakların ve kimliğin gözetilmesi, aynı zamanda duyarlı kullanımı, rota ve kırsal kalkınma arasındaki ilişkinin sağlanmasında önemli bir yaklaşımdır.

ALTERNATİF TURİZM

Havzanın taşıdığı potansiyel düşünüldüğünde özellikle kırsal kesimde ekoturizm, yayla turizmi ve doğa sporlarının rota çalışmalarıyla bütünleşik şekilde güçlendirilmesi mümkündür. Böylelikle kırsal kesim için yerinde istihdam ile ekonomik ve sosyal canlılık hedefleri ulaşılabilir olabilir. Bunun yanında, havzaya komşu bölgelerdeki turizm faaliyetlerine entegrasyon da rota planlamasının getirilerinden olacaktır.

BÜTÜNCÜL SUNUM & TANITIM

Bölge yorumunun, Yeşilirmak Havzasının kimliğini oluşturan doğal, kültürel, tarihi ve sosyal tüm yönlerinin bir arada ele alınmasıyla edinilmesi önemlidir. Bu şekilde, havza ölçeğinde bütüncül sunum ve tanıtım stratejileri hayata geçirilir. Bölgesel kimliğin görünür ve anlaşılabilir kılınması ise sunum ve tanıtım stratejisinin temel hedeflerinden biri olarak kabul edilmeli, bu şekilde havza ve rota imajı güçlendirilmelidir.

YENİLİKÇİ TEKNOLOJİLER

Sunum ve tanıtım konuları başta olmak üzere, mümkün olan her alanda yenilikçi teknolojilerin kullanımı rota çalışmalarının ve güzergahın erişilebilirliğini ve kolay kullanımını destekleyecektir. Özellikle mirasın sunumu ve tanıtım uygulamaları yenilikçi teknoloji araçlarıyla kurgulanmalı; yerel halkı ve ziyaretçileri destekleyen mobil uygulamalar, tarihi ve ender rastlanan doğal alanlarda teknolojik sunum yöntemleri gibi yollarla bölgeye dair yeni bir farkındalık ve tüm kesimler için erişilebilirlik sağlanmalıdır.

YEREL KATILIM

Rota planlama ve uygulama süreçlerinin tümünde yerel katılımın sağlanması, çalışmaların sürdürülebilirliği ve yerel kesime olumlu dönüşlerin edinilmesi açısından önem taşımaktadır. Gerek havza bütününde mirasın korunması ve geliştirilmesi gerekse kültürel rota sisteminin sahiplenilmesine yönelik önlemler alınmalı, çalışmalar geliştirilmelidir.

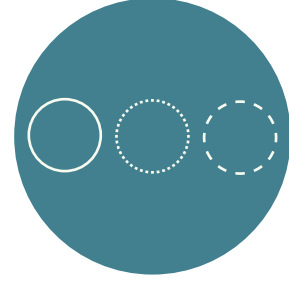
Tasarım İlkeleri

Yeşilirmak Havzasında rota sisteminin kurgulanmasını, diğer bir deyişle tasarlanmasını, yönlendirecek 8 başlık tasarım ilkeleri olarak kabul edilmelidir. Rotanın mekânsal yaratımı için göz önünde bulundurulması gereken bu ilkeler; rota etaplarının ve üzerindeki bileşenlerin (yerleşimler, tarihi alanlar, doğal alanlar, tekil yapılar vb.) belirlenmesinde, önem derecelerinin ortaya konmasında, kısacası rota etapları ve bütününün devamlı ve verimli bir sisteme dönüştürülmesinde etkili olacaktır.

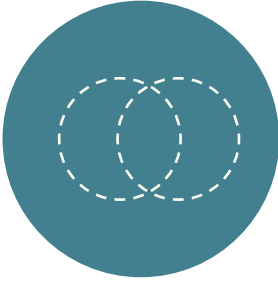
Çeşitlilik

Rota sistemi, her noktada coğrafyanın çeşitliliğini gözetmeli ve farklı her tür özgün değere fiziksel ve/veya sosyal açıdan temas etmelidir. Belirlenen bir temaya veya temalara bağlı olarak ele alınacak havza çeşitliliği, rota sisteminin daha verimli ve dinamik bir şekilde kurgulanmasını sağlarken, rota üzerindeki deneyimi de daha aktif hale getirecektir.

Bağlayıcı Yapı

Mekansal özellikleri gereği kültür rotaları, bölgesel ölçekte yatay işbirliği zeminlerinin oluşturulmasında öne çıkan araçlardır. Güzergahların belirlenmesinde, bölgede ortaklık zeminlerini ortaya çıkaracak ve güçlendirecek bağlantıların araştırılması gerekmektedir. Her ne kadar farklı ve bağımsız öğelerden oluşabilse de bir güzergahın üzerindeki tüm öğelerin ortak bir paydada – tema, idari ortaklık gibi – bir araya getirilmeleri, diğer bir deyişle mekânsal ve sosyal açıdan ilişkilendirilmeleri önemlidir.

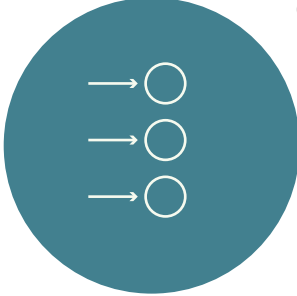
Erişilebilirlik

Kültür rotası tasarımının göz önünde bulundurması gereken önemli bir diğer ilke erişilebilirliğin sağlanması ve güçlendirilmesidir. Havzanın belirli öğelerine fiziksel ve/ veya görsel erişim sağlanmalı, aynı zamanda söz konusu öğelerin gelişme kapasitesi de gözetilmelidir. Erişim konusunda ulaşım olanakları, bakı noktaları, yazılı kaynaklar, işaretleme sistemleri gibi uygulama başlıklarında karar üretilebilir. Bu şekilde rota deneyimi boyunca, coğrafyanın geneline ve öğelerine dair daha verimli anlama ve yorumlama süreçleri sağlanacaktır.

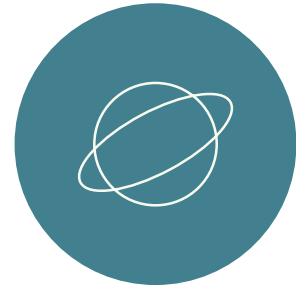
Çok Seçeneklilik

Belirlenen temaya göre kurgulanacak rota sistemi, aynı zamanda farklı değişkenleri de gözeterek farklı güzergah alternatifleri sunmalıdır. Rota sisteminin bütünü kendi içinde çalışan, alternatif alt parçalardan oluşabilir. Bu parçaların belirlenmesi ise kullanıcı talepleri, ilgi alanları, coğrafya koşulları, tarihsel bağlam, servis kapasiteleri, ulaşım modu gibi değişkenlere bağlı gerçekleşebilir. Ancak sonuçta, aynı değişkenlerle belirlenen her rota parçası, bir araya geldiğinde çok seçenekli bir sistemi oluştururlar.

Çok Boyutluluk

Rota kurgusunun temel bileşenlerini oluşturan güzergah parçaları ve odakların belirlenmesi çok boyutluluk ilkesiyle gerçekleştirilmelidir. Manzara, yürüyüş yolu gibi fiziksel özellikleri gözetmenin yanı sıra yerleşimleri ve yaşayanları doğrudan etkileyen sosyal ve ekonomik boyutlar da değerlendirilmeli, rota üzerindeki odak ve güzergah seçimleri bu değerlendirmeye desteklenmelidir. Örneğin geleneksel yaşamın korunması, kırsal kalkınmanın desteklenmesi gibi kararlarda bu ilke göz önünde bulundurulmalıdır.

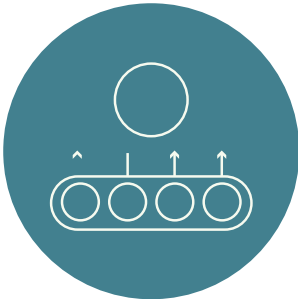
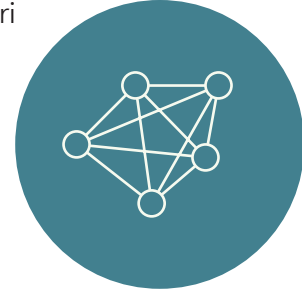

Bileşenlerin Dengesi

Havzadaki bileşenler bir rota kurgusu kapsamında yer alacak şekilde atanırken, farklı değer türleri arasında bir dengenin sağlanması gerekir. Bu denge, tarihsel ve günümüz öğeleri arasında sağlanabileceği gibi, doğal ve kültürel mirasın rota üzerindeki yoğunluğu konusunda da aranabilir. Bu şekilde, bir güzergah üzerinde sıkça tekrar eden ve aynı özelliklere sahip öğelerin, rota deneyimini basitleştirmesinin de önüne geçilecektir.

Ağ İlişkileri

Rota üzerindeki yerleşimlerin servis kapasiteleri ile sosyal ve kültürel potansiyelleri üzerinden bir yerleşim kademelenmesinin önerilmesi, rota sistemini daha verimli çalışan bir konuma yükseltecektir. Yerleşimlerin birincil servis merkezleri, ikincil merkezler, durak noktaları gibi işlevsellikleri üzerinden kademelendirilmeleri ve rota sistemindeki rollerinin belirlenmesi gerekmektedir. Gerek kullanıcıların gerekse servis sağlayıcıların ihtiyaçlarını gidermeye yönelik bir adım olarak bu kademelenme, rota sistemi üzerindeki ağ ilişkilerinin tanımlanmasını da destekler.

Ortak Çalışma

Rotanın kurgulanması sürecinde çalışacak yerel grupların kurulması ve ortak üretim/uygulamanın desteklenmesi sürdürülebilirlik açısından özellikle önemli adımlardır. Sivil toplum başta olmak üzere, üniversitelerden, yerel yönetimlerden temsilcilerin yer alacağı çalışma gruplarının, tasarım sürecinde yerelden veri sağlama, kararların değerlendirilmesi ve doğrulanması gibi konularda söz sahibi olması gerekir. Ortak çalışma ilkesi aynı zamanda daha önce sözü edilen yatay işbirliği zeminlerini de güçlendirecektir.

PLANLAMA

Yeşilirmak Havzası için geliştirilecek kültürel rota sistemi, bu çalışmanın ilk bölümünde açıklanan kavramsal arka plana ek olarak, havza değerleri, öne çıkan temalar ve bütüncül bir çeşitliliğin varlığını gözeterek kurgulanmalıdır. Bu doğrultuda, rota planlama stratejisi bölgenin temalar üzerinden anlaşılması, bütüncül rota sisteminin kurgulanması ve öncelikli kurgu önerilerinin geliştirilmesi şeklinde 3 temel adım üzerinden ele alınmıştır.

Kazova, Zile

PLANLAMA

6 Havza Teması

Strateji kurgusunun ilk adımı olarak tema başlığı ele alındığında, havza değerleri kültürel rota planlama açısından incelenmeli ve bölge öncelikle bu şekilde tematik başlıklar üzerinden anlaşılmalıdır. Yeşilirmak Havzasının bütünündeki değerler, birbirlerini besleyen 6 tema ile özetlenebilir: doğa, kır, su, mimari, yol, detay.

Bu anlatıma ek olarak, havza kimliğini oluşturan, diğer bir deyişle sıkça tekrar eden öğeleri ile özel karaktere sahip, ayırt edilir öğelerinin tanımlanması da bölgesel değerlendirme ve rota kurgulama adımlarını yönlendirecektir.

4

MİMARİ:
Yerel
Ustalık

5

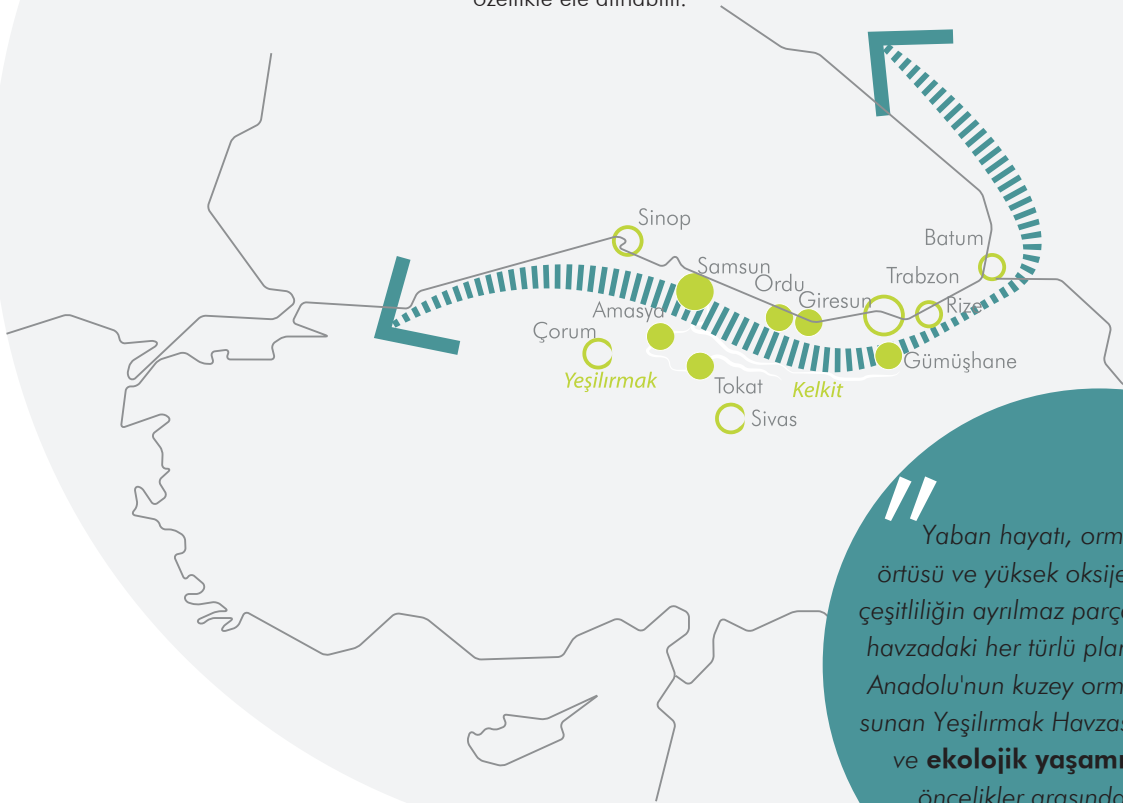
YOL:
Tarihi
Güzergahlar

6

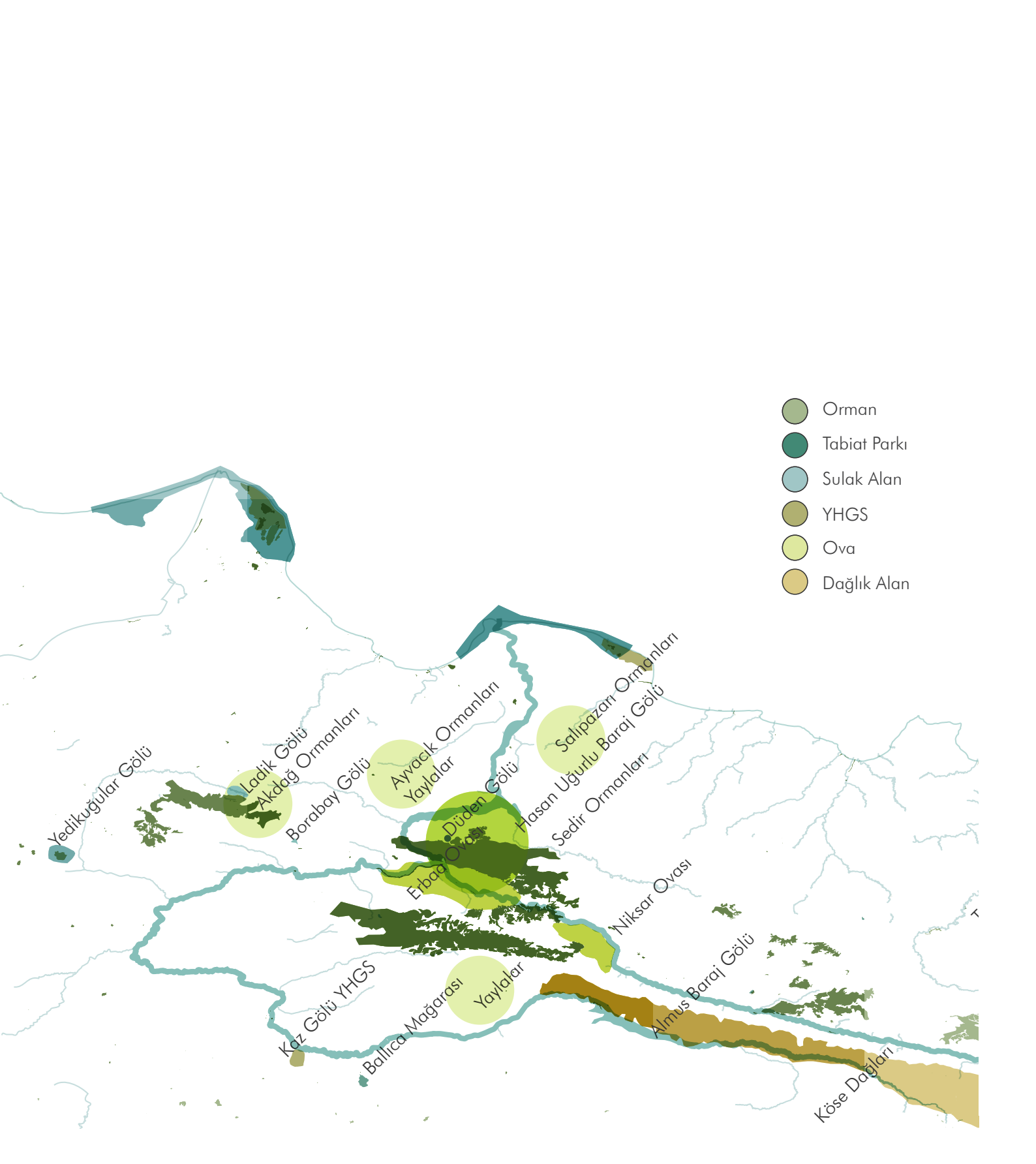
YAŞAM:
Somut Olmayan
Kültür Mirası

SU: EKOLOJİK ÇEŞİTLİLİK

Yeşilirmak Havzası için uluslararası ölçekte Balkanlar'dan Kafkaslar'a uzanan yeşil bir koridorun merkezinde, ekolojik çeşitliliği zengin bir düğüm noktası tanımlanabilir. Bu havzadaki doğal yapının başlıca öğelerini Yeşilirmak ve onu besleyen kolları, göller, orman alanları, yaylalar, meralar, flora ve fauna çeşitliliği oluşturur. Bu öğelerin yarattığı renkler ve görsel zenginlik ise bölgeye önemli bir manzara değeri kazandırmaktadır. Güzergah belirlenmesinde önemli bir girdi olarak bu değer özellikle ele alınabilir.

“Yaban hayatı, orman tabanı bitki örtüsü ve yüksek oksijen seviyesi ekolojik çeşitliliğin ayrılmaz parçalarıdır. Bu nedenle, havzadaki her türlü planlama çalışmasında Anadolu'nun kuzey ormanlarından bir kesit sunan Yeşilirmak Havzası orman dokusunun ve **ekolojik yaşamının korunması** öncelikler arasında sayılmalıdır.”

2 KIR: KIRSAL PEYZAJ

Kırsal doku özellikleri, Yeşilirmak Havzasında rota planlaması açısından özellikle değerlendirilebilir niteliktedir. Ova ve yamaçlara yerleşmiş köyler ile daha yüksek kesimlerdeki yayla yerleşimleri bu kırsal dokunun temel bileşenleridir.

Özellikle Tokat ve Amasya merkezlerinin çevresinde, korunmuş doku örnekleri geleneksel mimari, sürdürülen yerel üretim kolları ve geleneksel yaşam gibi rota üzerinde ele alınması gereken potansiyeller taşır. Havzada rota planlamasının temel hedefleri arasında sayılan kırsal kalkınmanın desteklenmesi, bu potansiyeller üzerinden sağlanmalıdır.

“ Yeşilirmak Havzasında kırsal dokunun öne çıkan bileşenlerinden biri zengin bir çeşitliliğe sahip kültürel ve etnik yapıdır. Alevi Türkmen köyleri, göçmen köyleri gibi coğrafyaya yayılmış çok sayıda yerleşimde bu kültürlere ait gelenekler günümüzde de sürdürülmektedir. Havzanın sahip olduğu bu **kültürel çeşitliliğin belgelenmesi ve korunması** özellikle önem taşımaktadır. ”

Topçam Yaylası, Tokat

3 KENT: SU GEÇEN KENTLER

Yeşilirmak Nehrinin suladığı bereketli coğrafyada yerleşimlerin yer seçimleri de suya göre şekillenmiştir. Bugün nehrin kent merkezinden geçişi ile ayrı bir önem kazanan Tokat ve Amasya gibi kentler silüet, yerleşim dokusu, tarihsellik, renk gibi konularda özellikle öne çıkmaktadır. Bölgenin tarihsel derinliği ve gelişiminde önemli rol oynamış bu kentsel merkezler, bugün kültürel mirasın da yoğunlaştığı ana odaklardır.

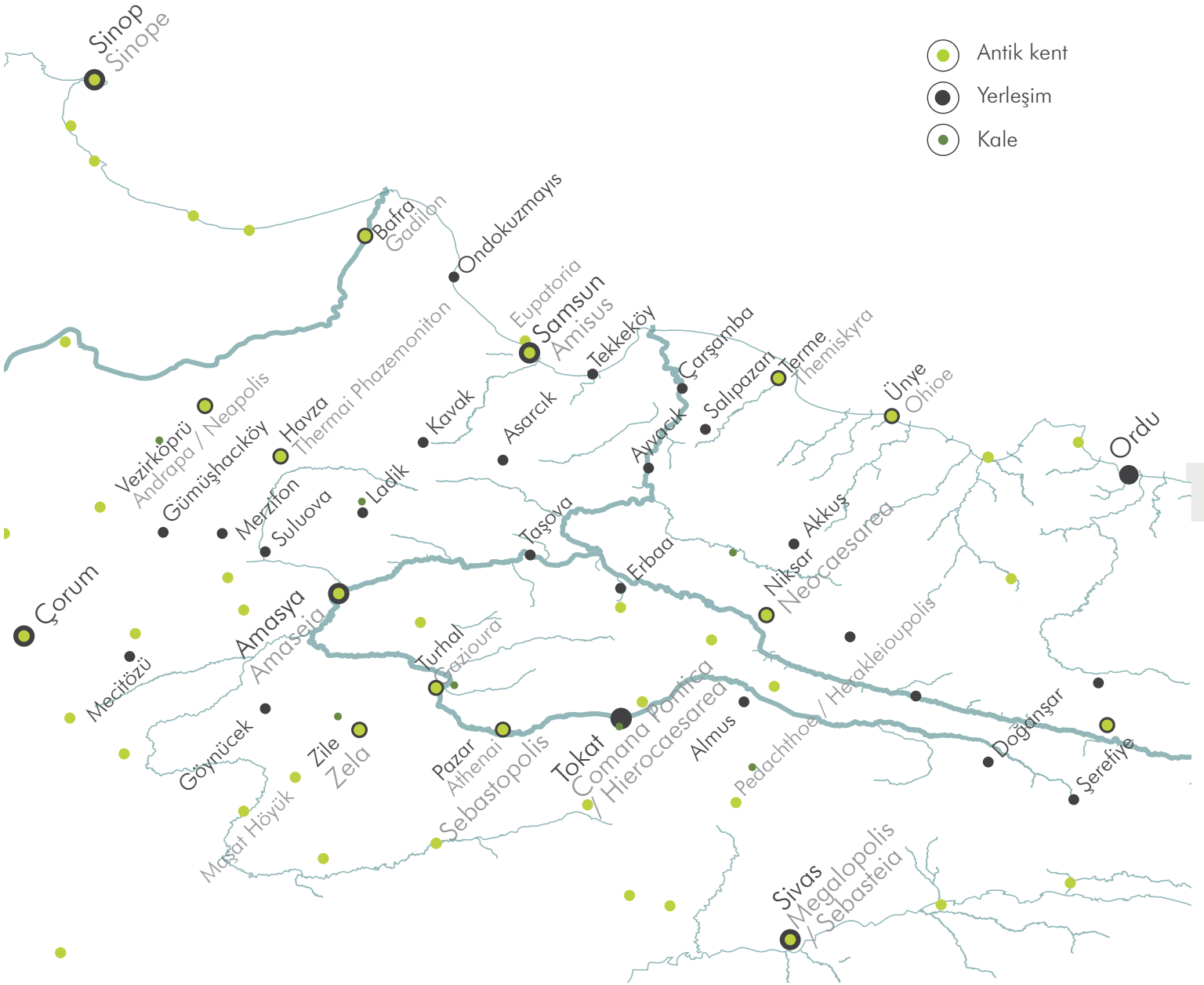
Han, kervansaray, cami gibi anıtsal yapılar, kaleler, geleneksel sivil mimari, sokak dokuları ve elemanları ile kamusal yapılar bu mirasın günümüze korunarak ulaşılmış bileşenleridir. Tüm bu kültürel miras değerleri, “su geçen kent” temasıyla birlikte düşünüldüğünde, rota planlama açısından yeni ve farklı potansiyel alanları tanımlanabilir.

//

*Havza ölçeğinde bir rota planlama çalışmasına ek olarak, bununla entegre kentsel ölçekli rota çalışmalarına konu edilebilecek potansiyeller değerlendirilmelidir. Özellikle Tokat ve Amasya örneklerindeki gibi **kültürel miras ve su ilişkisinin** kurulabileceği bir kentsel alanda, özel bir rota programı geliştirilebilir.”*

Yalıbozu, Amasya

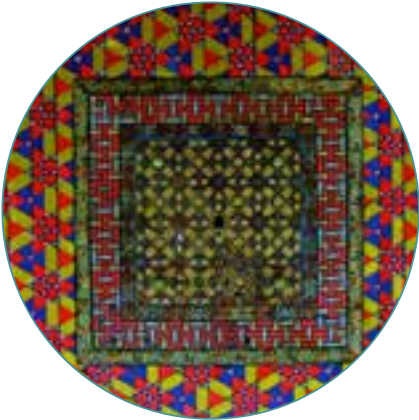

4

MİMARİ: YEREL USTALIK

Özellikle Selçuklu, Osmanlı ve Cumhuriyet dönemleri mirasının seçkin ve korunmuş örneklerini barındıran havza kentlerinde, mimari teması önemli yer tutar. Kentsel alanların yanı sıra kırsal yerleşimlerde de izlenebilen geleneksel mimari örnekleri, kuşkusuz nitelikli bir yerel ustalığın günümüze taşınmış izleridir.

Tokat'ın bağ evlerindeki detaylardan, Zile'nin zengin geleneksel konut dokusuna, yol üzeri han ve kervansaraylardan Amasya'nın anıtsal yapılarındaki ihtişam ve yalıboyu silüetine varan bir yelpazede mimarideki ustalık izlenmektedir. Bu ustalığın temel bileşenleri ise; yerel malzemeler ve yapım teknikleri, yapı konumlanmaları, işlev çeşitliliğinin mimariye yansıtılması, avlu/ bahçe ve sokak ilişkileri ile bezemeler, işlemler, saçaklar, çıkmalar gibi nitelikli mimari detaylardır.

Mahmut Paşa Cami Tokat

Ev cepheleri, Zile

Kuş evi, Tokat

Bağ evi, Tokat

“Yerel ustalığın somut izleri olarak geleneksel mimarinin, rota planlamasına entegre edilmesi konusunda havza bütününde bir zenginlikten söz edilebilir. Bu konuda özellikle Tokat ve Zile gibi kentsel merkezlerde, kullanılmayan ve kaybedilmeye yüz tutmuş geleneksel yapıların **yeniden işlevlendirilmesi ve korunması** ele alınmalıdır.”

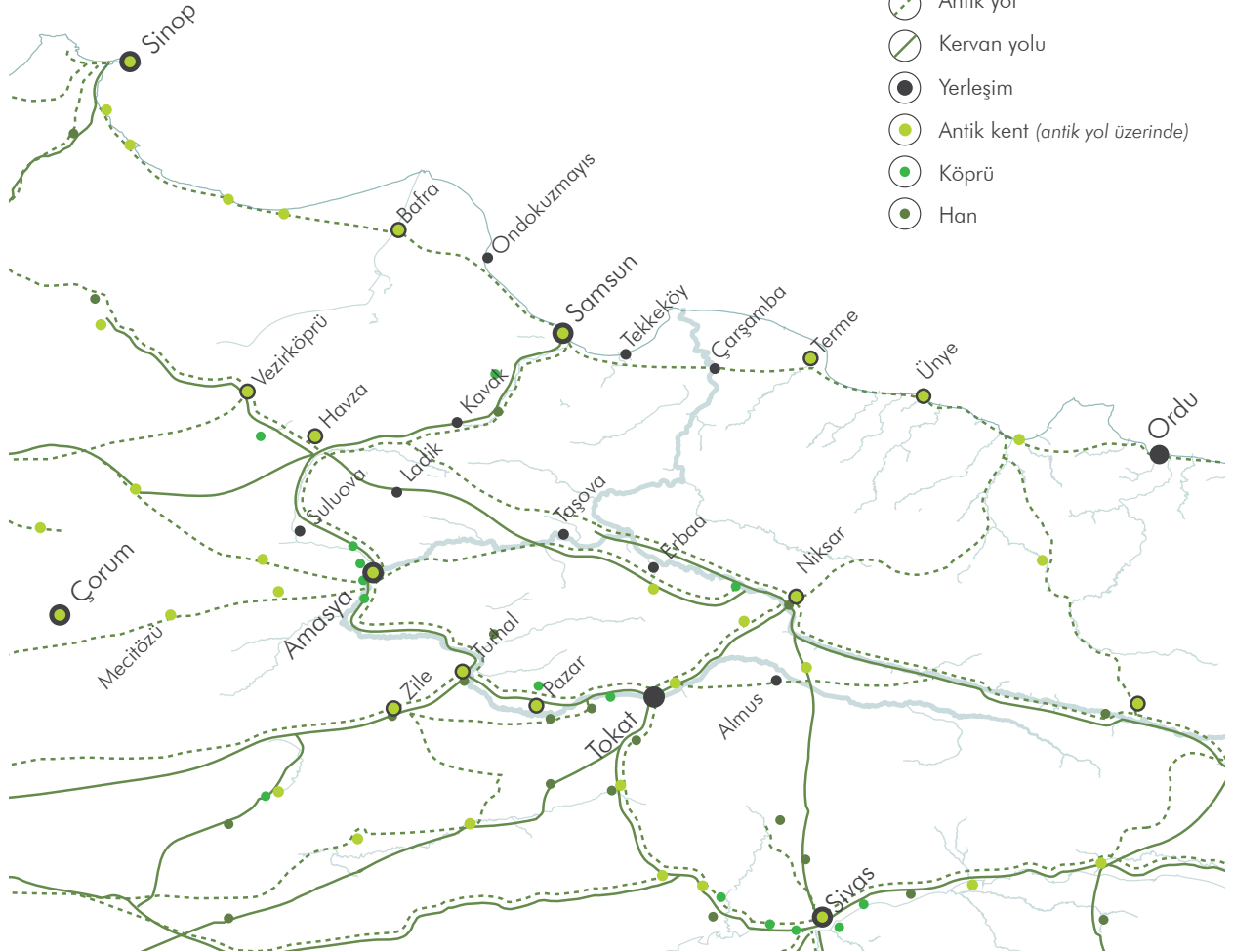
5

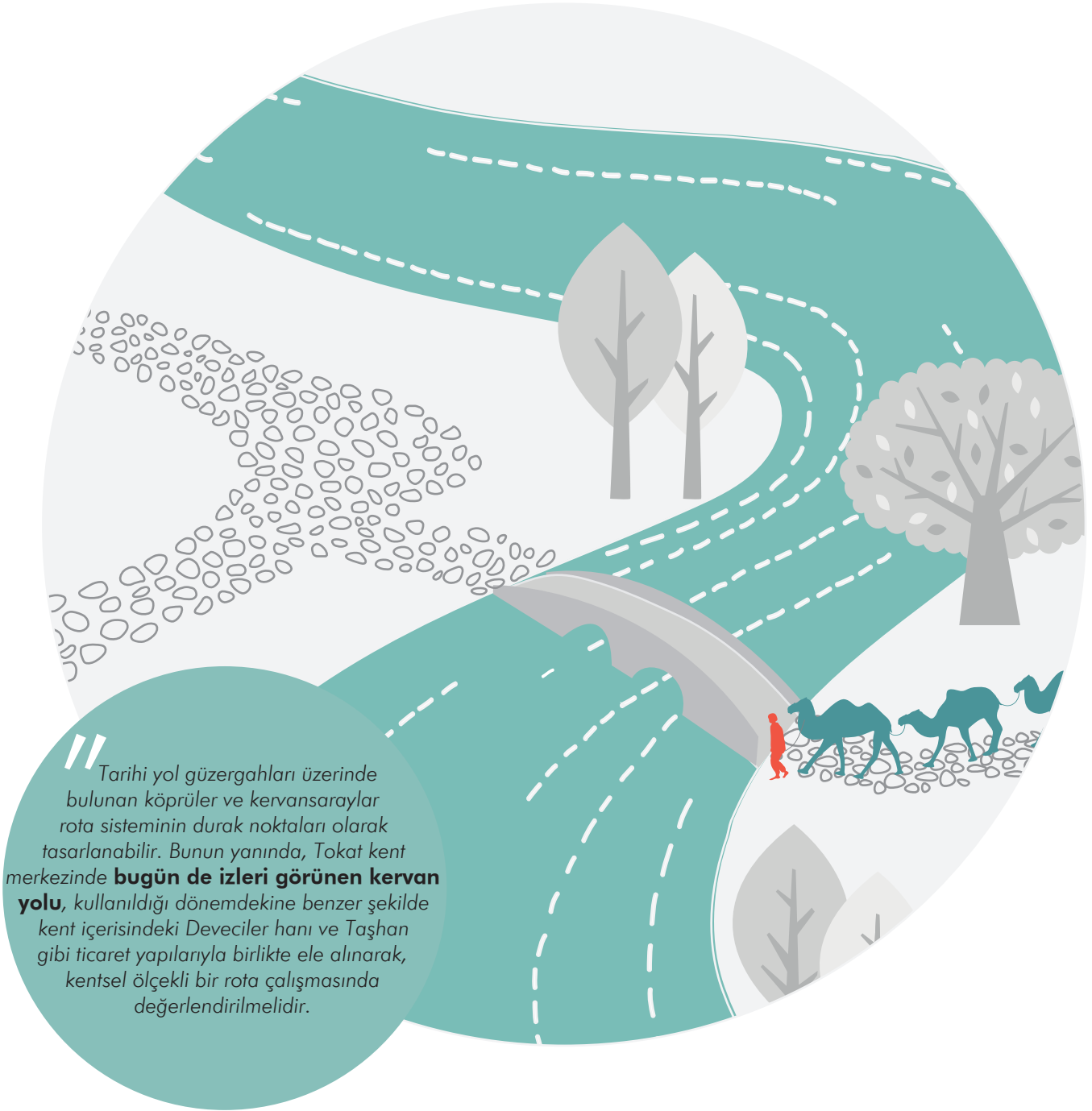
YOL: Tarihi Güzergahlar

Geçmişte kullanılmış yollar, Yeşilirmak Havzası için geliştirilecek rota planlama yaklaşımın öncelikli girdilerinden biridir. Havzada nehir boyunca ilerleyen, belirli noktalarda kuzey ve güneye bağlantıları sağlayan antik dönem güzergahları ve kervan yollarının varlığı bilinmektedir.

Hitit uygarlığından Roma İmparatorluğu'na, Selçuklular'dan Osmanlı dönemlerine dek kullanılan yol izleri havzadaki çok katmanlı kültürel yapıyı da oluşturur. Tüm coğrafyaya yayılan yayla ve kervan yollarının yanı sıra, İpek Yolu ve Sezar Yolu da havzanın önde gelen tarihsel güzergahlardır.

- Antik yol
- Kervan yolu
- Yerleşim
- Antik kent (antik yol üzerinde)
- Köprü
- Han

Tarihi yol güzergahları üzerinde bulunan köprüler ve kervansaraylar rota sisteminin durak noktaları olarak tasarlanabilir. Bunun yanında, Tokat kent merkezinde **bugün de izleri görünen kervan yolu**, kullanıldığı dönemdekine benzer şekilde kent içerisindeki Deveciler hanı ve Taşhan gibi ticaret yapılarıyla birlikte ele alınarak, kentsel ölçekli bir rota çalışmasında değerlendirilmelidir.

6 YAŞAM: Somut Olmayan Kültür Mirası

Kentsel merkezlerden yayla köylerine, Yeşilirmak Havzası'nın genelinde izlenen sosyal ve kültürel zenginlik bölgesel değerler arasında kabul edilmeli ve rota planlama çalışmalarında ele alınmalıdır. Somut olmayan kültür mirasının başlıca öğeleri yemek kültürü, müzik kültürü, yöresel oyunlar, el sanatları, dokumacılık, düğün ve cenaze gelenekleri gibi başlıklarda özel olarak rota planlama ve koruma çalışmalarına konu edilebilir.

Anadolu ölçeğinde üne sahip, Zile'nin pekmezi ve leblebisinden Tokat'ın taş baskı dokumalarına kadar geniş bir yelpazeye yayılan yerel ürünler kültürel rota planlaması kapsamında, tanıtım ve eğitim başlıklarında özel olarak çalışılmalıdır.

Çeşitlilik

Yeşilirmak Havzası'nın sahip olduğu değerlerin 6 tema üzerinden ve mekansal dağılımları açısından incelenmesi sonucu, havza genelinde yer yer görülen yoğunlaşmalar dışında, değerlerin kümelenmediği alt bölgelerin varlığından söz etmek zordur. Aksine bu 6 tematik değerlerin tüm vadiye yayıldığı, bu durumun da Yeşilirmak boyunca takip edilen bir çeşitliliği yarattığı söylenebilir.

Havzada rotalar sisteminin kurgulanması "**çeşitlilik**" teması üzerinden çalışılmalıdır. Kelkit kimliğini temsil edecek bir rotalar sisteminde değerlendirilmesi gereken çeşitlilik başlıkları ise şöyle özetlenebilir:

- **Doğal varlıklar:** su kaynakları, orman dokusu, yaban hayatı, toprak yapısı, göller, şelaleler, vadiler vb.
- **Tarım ürünleri:** buğdaydan şeker pancarına, üzümden tütüne geniş bir ürün yelpazesi.
- **Yerel mimari:** anıtsal yapılar, su yapıları, kentsel sivil mimari, kırsal mimari vb.
- **Geleneksel yaşam öğeleri:** el sanatları, gelenekler, mutfak kültürü, müzik vb.
- **Potansiyel aktiviteler:** tırmanış, kampçılık, doğa yürüyüşü, fotoğrafçılık, yamaç paraşütü vb.
- **Koruma alanları:** tabiat parkları, yaban hayatı geliştirme sahaları

// Yeşilirmak Havzası'nda izlenen değer çeşitliliğinin kaynağını su ve toprak yapısı, bitki örtüsü, ürün deseni, iklim gibi diğer doğal öğelerin birlikteliği oluşturur. Yerleşim ve mimari özelliklerden, tarihsel gelişime ve geleneksel yaşama dek doğanın yönlendirdiği kültürel miras da bu çeşitliliğin tamamlayıcı unsurudur. Bu nedenle, Yeşilirmak Havzası'nda öncelikle **doğal yapının güvence altına alınması** çeşitliliğin korunması ve geliştirilmesi açısından hayati önem taşır. "

Yeşilirmak, Almus

YEŞİLİRMAK

Bütüncül Rota Çerçevesi

Doğal ve kültürel miras öncelikli bir yaklaşımla değerlendirilen bölgede, değerlerin tüm vadi boyunca dağıldığı ve nitelikleri açısından da çeşitlendiği görülmektedir. Bu çeşitlilik üzerinden de düşünüldüğünde, havzada bütüncül bir rotalar sisteminin, çoğunlukla Yeşilırmak Nehri'ni takip eden ana bir hat üzerinden kurgulanması uygundur. Bu hat iki özel bölgede ara bağlantılarla geliştirilebilir: Tokat ve Erbaa arasında yayla yerleşimleri üzerinden bir bağlantı; Amasya'nın batı kesiminden Taşova'ya ulaşan bir bağlantı. Bütüncül sistem ise ana odaklarıyla birlikte, aşağıdaki alt rotalardan oluşturulabilir:

- Tokat - Almus Baraj Gölü
- Tokat - Topçam - Akbelen - Erbaa
- Tokat - Pazar - Kaz Gölü - Zile
- Zile - Turhal - Amasya
- Amasya - Merzifon - Ladik Gölü - Taşova - Erbaa
- Erbaa - Kaleköy - Ayvacık - Salıpazarı

"Bu aşamada rota planlama öncelikleri; korunma düzeyi ve nadirlik açısından doğal çevre potansiyeli; korunma düzeyi, erişilebilirlik ve izlenebilirlik açısından kültürel miras potansiyeli; yerleşimlerin servis kapasiteleri ve yerel kalkınma alanları olarak kabul edilmelidir."

"Uygulamaya dönük en doğru sistemin kurgulanması için, bu çalışmayı altlık kabul ederek, detaylı arazi çalışmalarına dayanan analiz ve değerlendirme süreçlerinin izlenmesi gerekir. Bu şekilde güzergah alternatifleri (örneğin kolay, orta, zor gibi derecelerle) ve bisiklet, yürüyüş etapları gibi ulaşım düzenlemeleri netleştirilmelidir."

Tokat ve Amasya'nın başlıca kentsel servis merkezleri olarak düşünüldüğü bu sistemde, ulaşım tipleri açısından farklılaşan iki rota etabı canlandırılmalıdır. Bunların ilki Zile'den başlayarak, Turhal üzerinden Amasya'ya ulaşan bir demiryolu güzergahıdır. İkincisi ise kuzeyde Kargı'dan başlayarak, Ayvacık üzerinden Koçyurdu'nda sonlanan bir su güzergahıdır. Güney hattında havzadaki demiryolu mirasından bir kesitin değerlendirilmesi, kuzeyde ise su ulaşımının canlandırılması bütüncül çerçevede rota deneyimini de çeşitlendirecektir.

Bu sistemin dış bağlantıları öncelikle güneyde Zile üzerinden İncesu Kanyonu, Hattuşa ve Hitit Yolu kültür rotasına uzanan bir aks ve Tokat'tan Sivas'a bağlanan bir aks; kuzeyde ise Salıpazarı'ndan Çarşamba ve Samsun'a bağlanan bir hattır.

Yeşilirmak Nehri'ni takip eden güzergahın ana eksenini oluşturduğu rota sistemini tamamlayan bileşenler; ana güzergahı besleyen alternatif bağlantı ve uzantılar, günümüz yerleşim alanları, doğal oluşumlar ve kültürel miras alanlarıdır. Yeşilirmak Havzasında bütüncül bir rota sistemini tüm esas bileşenleriyle yandaki gibi özetlenebilir.

Güzergahlar

Ana güzergah: Havza çeşitliliğini en iyi temsil ettiği düşünülen ve seçilmiş öğelerin sıralandığı bir hattır.

Alternatif güzergahlar: Tarihi güzergahlar, doğal değer koridorları ve ilgi alanları göz önünde bulundurularak tanımlanan alternatif bağlantı hatları ve uzantılarıdır; Ladik ve Borabay gölleri arasından Kaleköy'e ayrılan etap gibi.

Özel güzergahlar: Mevcut potansiyellere göre ulaşım tiplerinin özelleştiği hatlardır; Zile - Amasya arası demiryolu güzergahı, Ayvacık üzerinden geçen su güzergahı gibi.

Yerleşimler

Ana rota odakları: Başlangıç ve bitiş odaklarına ek olarak, ana güzergah üzerinde bulunan ve rota etaplarının belirlenmesini sağlayacak yerleşim merkezleri. Bir etabın giriş noktasında ve ulaşılan varış noktasında, temel servis sağlama odaklarıdır; alışveriş, sağlık, konaklama, ulaşım gibi. Ana rota odaklarının aynı zamanda planlama ve yönetim süreçlerinin de temel aktörleri olarak çalışması beklenmektedir.

YEŞİLİRMAK

Bütüncül Rota Çerçevesi

Destekleyici odaklar: Rota etapları üzerindeki duraklama noktalarıdır. Destekleyici odaklar, yine temel servis ihtiyaçlarına cevap verecek yerleşimler olup, yerel kalkınma potansiyelinin değerlendirileceği; eko-turizm, agro-turizm, ekolojik tarım gibi alternatif sektörlerin destekleneceği odaklar olarak da belirlenebilir.

Miras alanları

Doğal oluşumlar, yaylalar, tekil anıt yapılar ve geleneksel yaşam odaklarından oluşan, rota sistemine esas önemini kazandıran bir değerler bütünüdür. Zile kent merkezi gibi özel karakter alanlarında daha detaylı ve kendi içinde de çalışan ayrı sistemler kurgulanabilir.

Aktivite alanları

Yeni aktivite potansiyeli taşıyan, rota sistemini aktif hale getirecek ve yerel kalkınmayı da destekleyecek odaklardır. Bu odakların lokal ölçekli projelerle etkinleştirilmeleri, güçlü tanıtım yöntemleriyle rota bütününe entegre edilmeleri önemlidir.

Ulaşım

- Havalimanı
- Yolcu Limanı
- Demiryolu

Aktivite Alanları

- Kamp
- Trekking
- Kayak
- Kuş Gözlemi
- Rafting
- Tırmanış
- Yamaç Paraşütü
- Kanyon Yürüyüşü
- Su Sporları
- Olta Balıkçılığı
- Çim Kayağı
- Bisiklet

Doğal Alanlar

- Orman
- Yayıla
- Sulak Alanlar
- Dağ
- Akorsu

Güzergahlar

- Ana Güzergah
- Alternatif Güzergah
- Demiryolu Güzergahı
- Su Güzergahı
- Rota Dış Bağlantıları

Odaklar

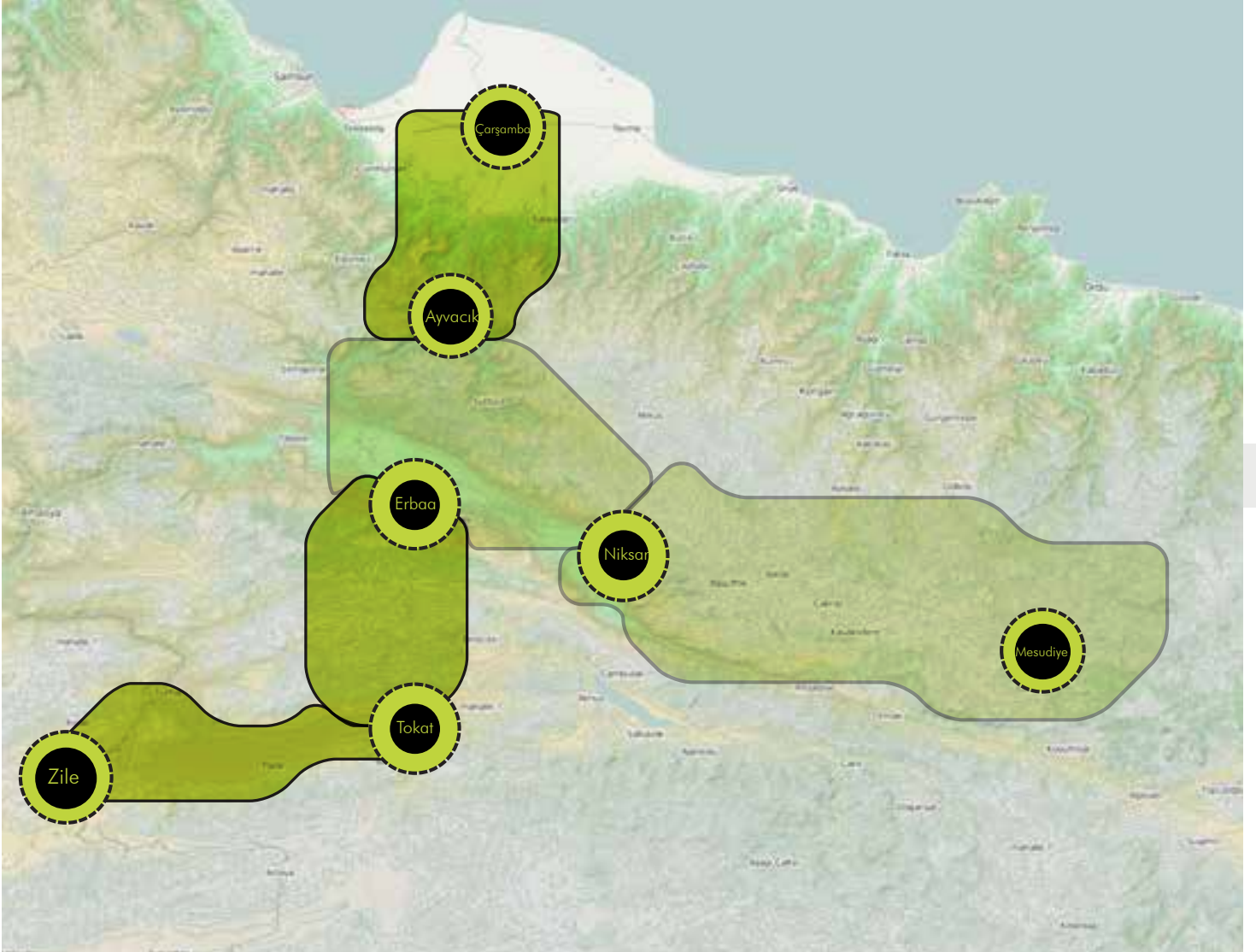
- 1. Derece Rota Odakları
- 2. Derece Rota Odakları
- 3. Derece Rota Odakları

Öncelikli Kurgu Önerileri

Temel özellikleriyle ortaya konulan bütüncül bir rota çerçevesine ek olarak, havzanın belirlenen 3 bölgesinde uygulamaya dönük ve daha alt ölçekte kurgu önerileri geliştirilmiştir. Güneydeki kurgu önerileri, Yeşilirmak Havzasının merkezinde ve tarihselliği, konumu, kentsel hizmet kapasitesi ve bugüne dek yürüttüğü koruma çalışmaları düşünülerek Tokat'ı merkeze alan bir yaklaşımla çalışılmıştır.

Yeşilirmak Havzası bütünü incelendiğinde, rota planlama süreçlerinin uygulanabilirliği açısından bu alanlara öncelik verilebilir. Gerek değerlerin çeşitlenmesi ve yoğunlaşması, gerekse Tokat başta olmak üzere koruma ve planlama ilişkisinde edinilen birikim, kırsal alanda önerilen bu rota kurgularının uygulamaya taşınması için potansiyel sunmaktadır.

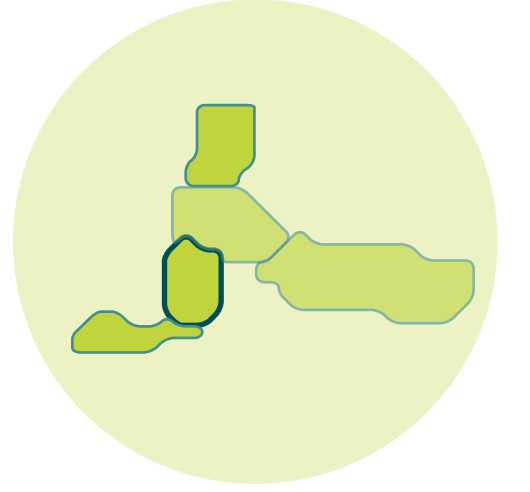
Bu bölümde kurgulanan rota planlama önerileri; ilçeler ölçeğindeki gerekli ortaklıkların kurulması, arazi ve tanıtım çalışmalarının başlatılmasıyla uygulamaya taşınabilecektir. Bu süreç içerisinde ise kültürel rota uygulamaya dair altyapı çalışmaları yerel eğitimler, alternatif aktiviteler vb. ile desteklenerek yürütülmelidir.

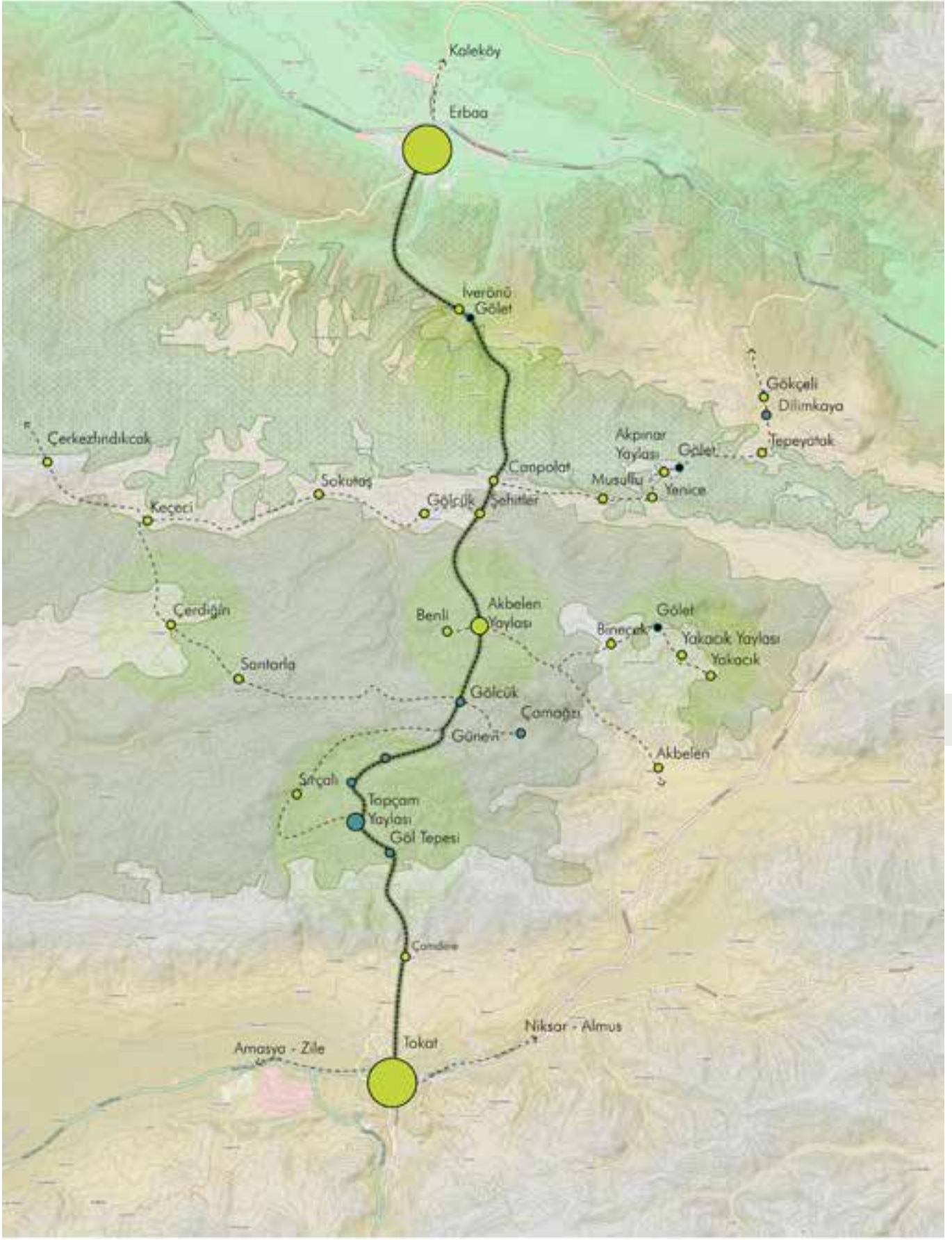

Erbaa - Tokat

Havzanın orta kısmında yer alan bu alt bölge özellikle korunmuş yaylaları açısından önem taşır ve bu değeriyle öncelikli bir rota kurgusunda değerlendirilmelidir. Bölgede kırsal dokunun nitelikli örnekleri yayla yerleşimlerinde izlenirken, aynı zamanda zengin bir bitki örtüsü ve yaban hayatı da bulunmaktadır. Burada kurgulanan güzergah önerisi güney – kuzey doğrultusunda bir kesitle incelenirse, bir ucunda Tokat kent merkezinin kurulduğu düzlük, diğer ucundaysa Erbaa ovası ve ilçe merkezi yer almakta, ara kısmı ise yaylaların dağıldığı yüksek kesim oluşturmaktadır.

Güney ucunda, Tokat kent merkezinden başlanacak güzergah, kuzeydeki yüksek kesime doğru çıktıkça, buradaki ilk odağı oluşturan Topçam yaylasına ulaşır. Kent merkezine 15. Km uzaklıkta ve deniz seviyesinden 1600 metre yükseklikteki Topçam, Tokat'ın izlenebildiği bakı noktaları ve orman içi yayla evlerine sahiptir. Buradan daha yükseğe çıkıldıkça ulaşılan Akbelen yaylası bu hattaki ikinci odaktır. Çam ve kayın ormanlarının yanı sıra çim kayağı yapılan çimli yamaçlarıyla Akbelen yaylası nitelikli bir yeşil dokuya sahiptir. Doğa yürüyüşlerine uygun bir coğrafi yapıya sahip bu yayla odaklarında, aynı zamanda kamp ve karavancılık geliştirilmesi gereken aktivite alanlarıdır.

64

Akbelen yaylasından sonra inişe başlayan güzergah, Şehitler ve Canpolat yerleşimlerinden geçer. Bu noktada, doğuya ayrılacak alternatif bir hat ile özel bir jeolojik alan olan Dilimkaya mevkiine ulaşılabilir. Ana güzergah kuzeye devam ettiğinde ise İverönü ve göletinin bulunduğu alanda, Erbaa ovasının da başladığı kesime ulaşır. Buradan itibaren yine kuzeye ilerleyen güzergah, son olarak Erbaa kent merkezinde sonlandırılabilir. Kelkit Çayının bu kısmında, Erbaa odağında alternatif bir doğa aktivitesi olarak, rafting potansiyeli bulunur.

Bu noktadan sonrası, kuzeyde bulunan Kaleköy ve Horoztepe Höyüğüne yapılacak bir bağlantıyla da kurgulanabilir. Aynı zamanda Kaleköy odağından, Kelkit Havzası rota çalışmaları kapsamında önerilen Kaleköy- Niksar rotasına da bağlanılabilir.

Odaklar: Tokat, Topçam- Akbelen- Yakacık- Akpınar yaylaları, İverönü, Erbaa, Dilimkaya

Akslar: yayla ve köy yolları, orman yolları, patikalar, mevcut yürüyüş güzergahları

Aktiviteler: yürüyüş, fotoğrafçılık, kamp- karavan, çim kayağı, eko-turizm

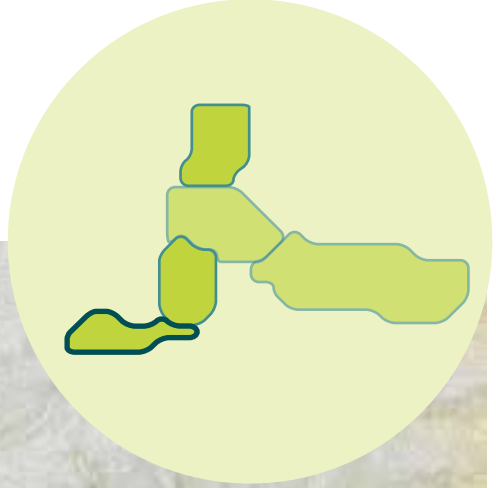
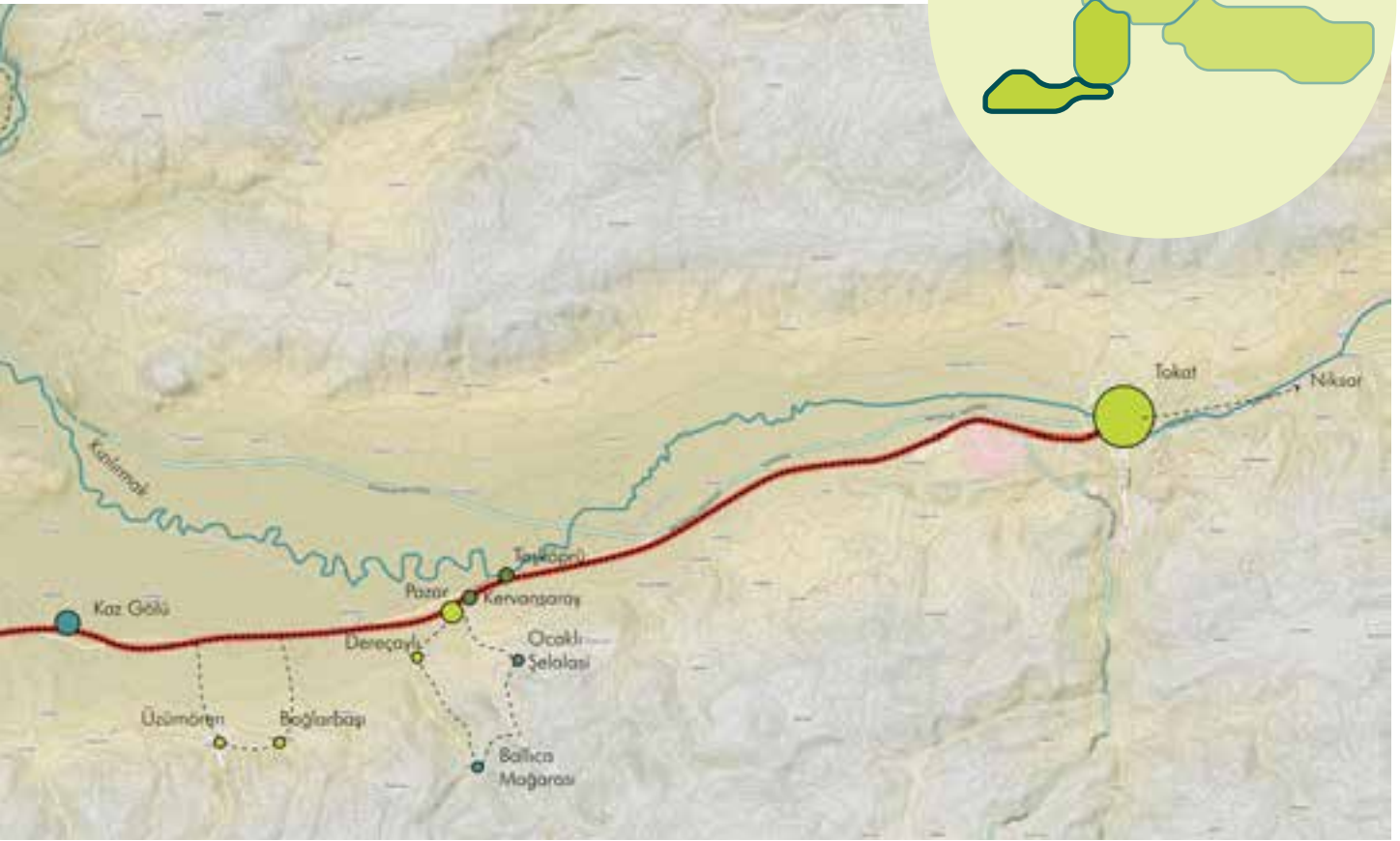
Topçam Sirtları, Tokat

Tokat - Zile

Yeşilirmak Havzasında öncelikli rota kurgusu çalışılan ikinci alan Tokat ve Zile arası olarak belirlenmiştir. Bu bölümde bulunan gerek kültürel gerekse doğal varlıklar rota planlamada ele alınabilecek potansiyeli sunmaktadır. Rota kurgusu kendi içlerinde özel karaktere sahip değerler barındıran üç odak üzerinden geliştirilmiştir: Tokat tarihi kent merkezi, Pazar ve çevresi, Zile geleneksel kent dokusu.

Anıtsal yapıları, sivil mimari örnekleri, geleneksel sokak dokusu ve tarihi ticaret yapılarıyla kendi başına güçlü bir odak olan Tokat tarihi kent merkezi, bu rota bölümü için başlangıç noktası olarak düşünülebilir. Tokat'tan yola çıkacak rota, batıya doğru ilerleyerek, ikinci odak Pazar ve çevresine ulaşacaktır. Bu odakta, güzergah üzerinde değerlendirilmesi gereken varlıklar yoğunlaşmıştır: Pazar köprüsünden sonra Mahperi Hatun Kervansarayı görülebilir. Köprü ve kervansaray, yörenin geçmişindeki önemli kervan yollarından biri üzerindedir ve bu yol Pazar ilçe merkezinden Ballica köyüne, yaklaşık

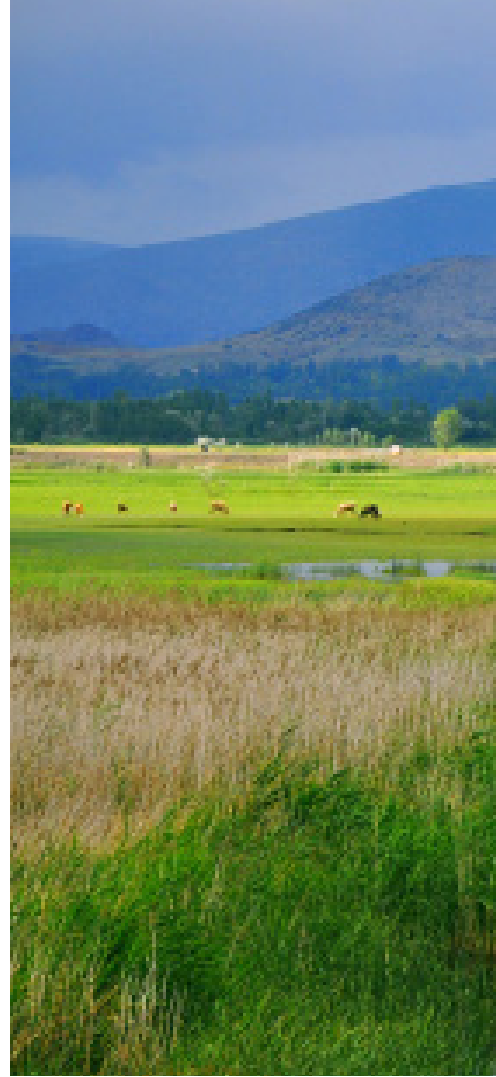
8. km boyunca takip edilebilir. Ballica köyü yakınındaki Ballica Mağarası ise nadir jeolojik özelliklere sahip bir doğal odak olarak ziyaret edilebilir. Mağaradan sonra, tekrar Pazar'a dönüş üzerinde, özgün kırsal dokusunu korumuş bir örnek ve bir Alevi Türkmen yerleşimi olan Dereçaylı köyü görülebilir.

Ana güzergah üzerinden batıya ilerlendiğinde Kaz Gölü'ne ulaşılır. Havzanın en önemli sulak alan ekosistemi olan Kaz Gölü Yaban Hayatı Geliştirme Sahası, çevresiyle birlikte sergilediği nitelikli doğal peyzaj ve kuş gözlemi aktiviteleri ile rota üzerinde önemli bir doğal odak olacaktır. Kaz Gölünden batı yönünde ve Zile ovası üzerinde ilerleyen güzergah, tarihi bir yapı olan Zile İstasyonu'na, oradan ise zengin geleneksel kent dokusuyla Zile ilçe merkezine ulaşacaktır. Bu bölümde ayrıca Zile ve Turhal istasyonları arasında çalışacak bir demiryolu rotası da düşünülebilir.

Odaklar: Tokat, Pazar, Ballica, Kaz Gölü, Zile

Akslar: kervan yolu, tren yolu, patikalar

Aktiviteler: yürüyüş, fotoğrafçılık, kamp- karavan, mağaracılık, kuş gözlemi, eko-turizm

“ 100’ün üzerinde kuş türüne ev sahipliği yapan ve yine çok sayıda türün de yuvalama alanı olan Kaz Gölü’nde aynı zamanda önemli bir bitki çeşitliliği de bulunur. Ancak, tarım arazileri kazanma ve su alımları gibi son yıllarda uygulanan yanlış müdahaleler sonucu gölde kuruma görülmeye başlanmıştır. Havzanın en önemli ekosistem alanlarından biri olarak Kaz Gölü’nün bu ve benzeri tehditlerden korunması için acil önlemler alınmalıdır. ”

Kazgölü, Pazar

Çökek - Koçyurdu

Yeşilirmak Nehrinin, Keltit'le birleştikten sonra kuzeye yöneldiği bölümde, nehir üzerindeki Ayvacık çevresinde bir rota kurgusu geliştirilmiştir. Daha çok doğal varlıkların kümelenildiği bu güzergah üzerinde ormanlık alanlar, yaylalar, su kaynakları izlenebilir. Çökek ve Koçyurdu yerleşimleri arasında yapılan bu kurguda, doğuda ormaniçi ve yüksek kesimden ilerleyen bir güzergaha ek olarak, batıda Yeşilirmak üzerinden ilerleyen bir su güzergahı da önerilmiştir.

Güneyde Hasan Uğurlu Barajı yakınındaki Çökek'ten başlayacak bir doğa güzergahı, kuzeyindeki vadi boyunca ilerleyerek Karayonca'ya ulaşabilir. Burada zengin bir yeşil dokuya ek olarak Karadeniz kırsal mimari örnekleri de izlenebilir. Buradan sonra engebeli bir arazide Tahnal ve Esatçiftliği'nden geçen rota, kuzeye doğru su boyunca ilerleyerek, Kızılot ve Yeşilköy'e ulaşır. Özellikle bu kesimde irili ufaklı göller ve şelaleleri ile öne çıkan Heybe Saçağı çaydır. Buradan sonra Samsun'un Salıpazarı ilçesine ulaşan rota, sonrasında batıya dönerek Alanköy ve Karadere üzerinden Koçyurdu'nda sonlanabilir.

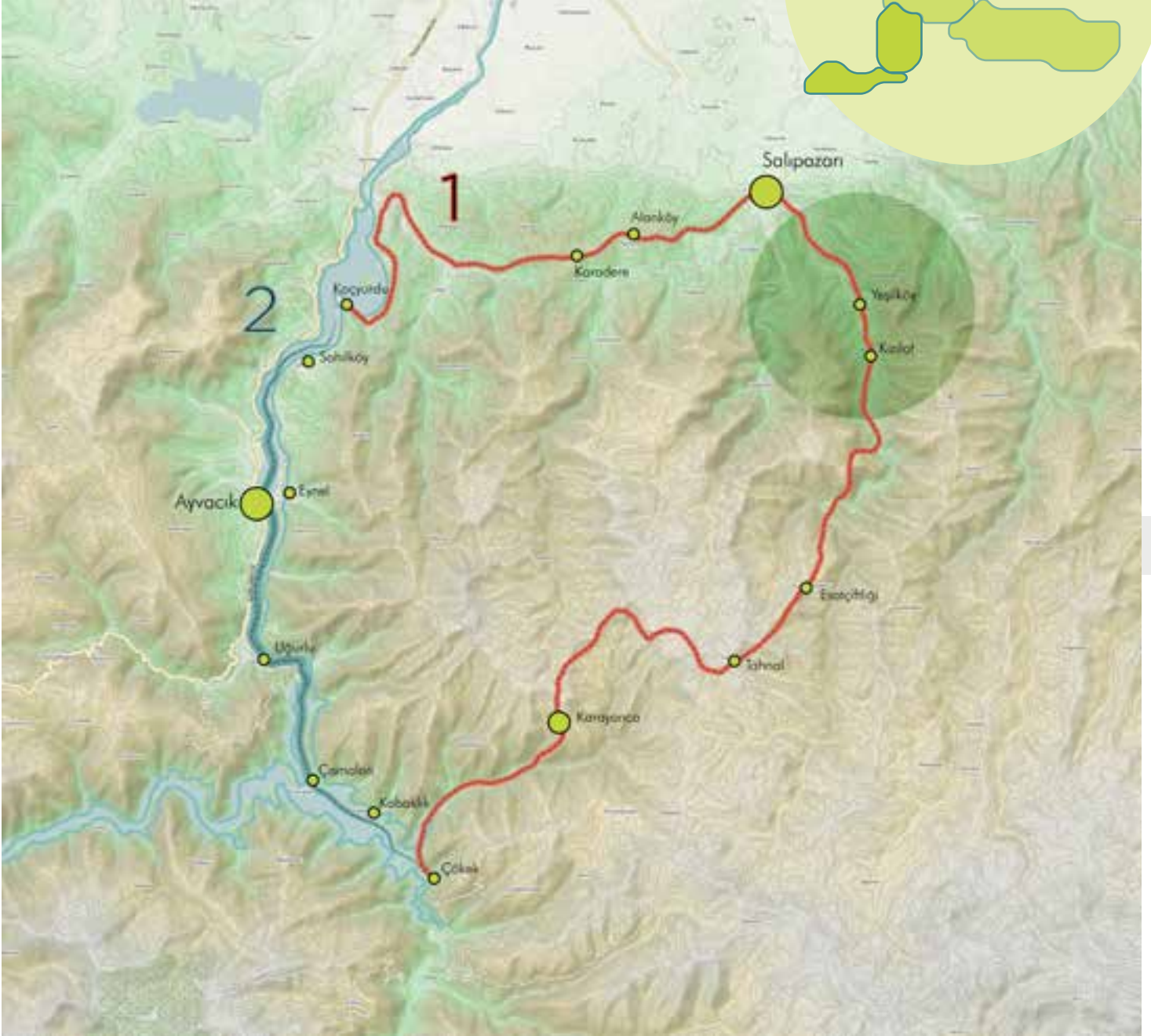
Su güzergahı ise yine güneyde Çökek yakınından, Hasan Uğurlu Baraj Gölünden başlayarak kuzeyde Çamalan ve Uğurlu yerleşimlerine uğrayabilir. Buradan Ayvacık'a ulaşacak güzergah için Ayvacık ve çevresi önemli bir değer odağı olarak değerlendirilebilir. Nehrin bu bölümünde kano, yelken gibi su sporları yanı sıra yamaç paraşütü, bisiklet ve offroad da alternatif aktiviteler arasındadır.

Her ne kadar bu güzergahlar önerilmiş ise de, doğal zenginliklerinin yoğunluğu düşünülerek, bu kurgu alanında detaylı arazi çalışmaları ile alternatif çok sayıda güzergahın tespit edilmesi de mümkündür. Örneğin Ayvacık'ın batısındaki bölgede kırsal miras alanları ve şelalelerle desteklenebilecek bir rota çalışması mümkündür.

Odaklar: Karayonca, Kızılot – Yeşilköy, Salıpazarı, Ayvacık

Akslar: yayla ve köy yolları, orman yolları, dere yatakları, Yeşilirmak nehri

Aktiviteler: yürüyüş, fotoğrafçılık, kamp- karavan, su sporları, eko-turizm

TOKAT

Kent Merkezi

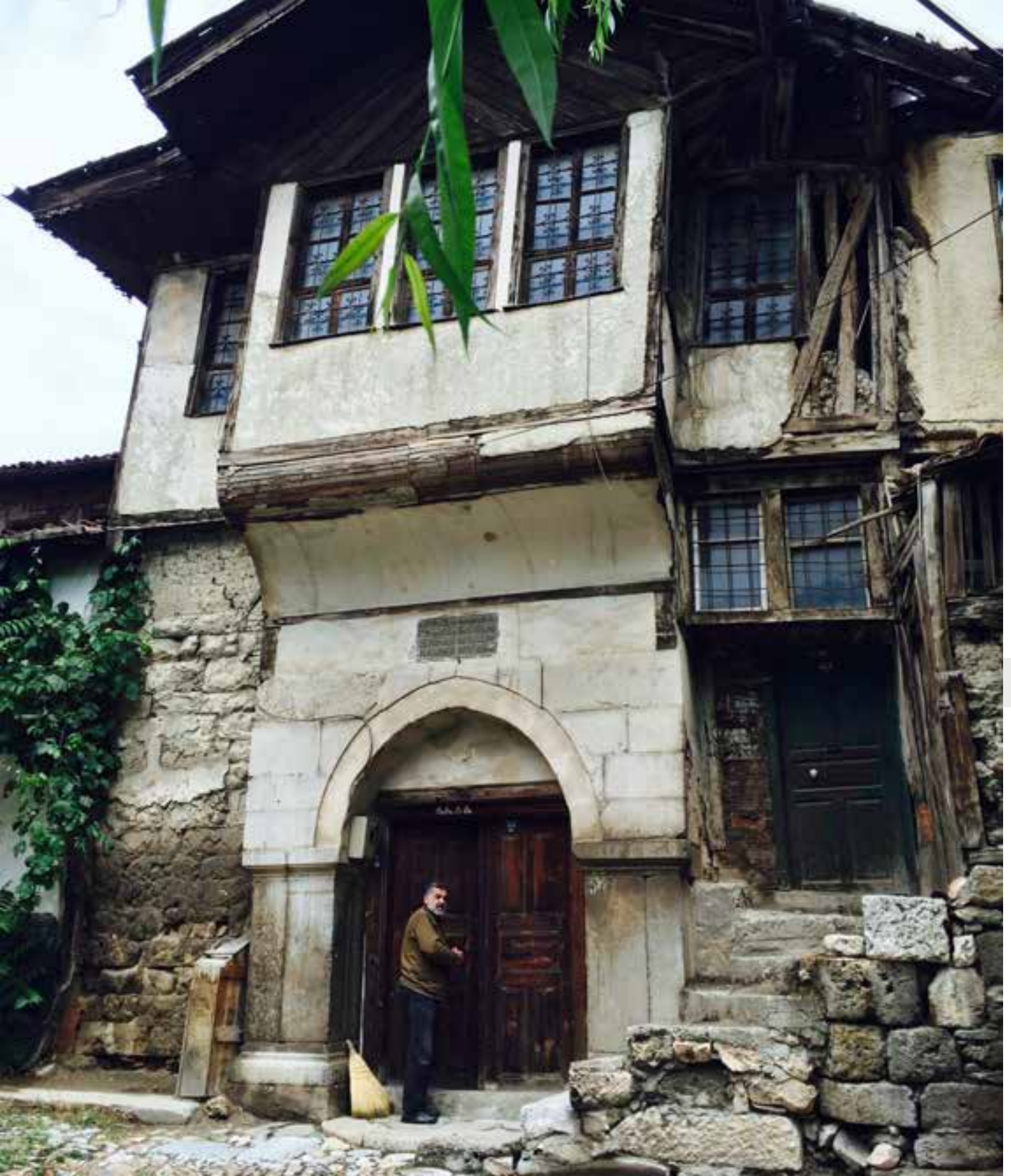
Öncelikli kurgu alanlarında rota planlaması, tekil kültür mirası yapıları yanında, daha çok kırsal alan ve doğal peyzaj vurguları ile şekillendirilmiştir. Buna ek olarak, bu çalışma kapsamında, kentsel ölçekte bir rota planlama önerisi Tokat kent merkezi için geliştirilmiştir.

Tokat il merkezi, Yeşilirmak Havzası bütününde gerek konumu gerekse tarihselliğiyle öne çıkarken, kültürel mirasın korunması ve canlandırılması yönünde de bugüne dek önemli adımlar atmıştır. Deveciler Hanı, Taşhan gibi kent içerisindeki anıtsal yapıların korunması gibi çeşitli projeler yürütülen Tokat'ta, kentsel ölçekte bir kültür rotasının planlanması için gerekli altyapının ve kültür mirası öğesinin mevcut olduğu söylenebilir.

Tokat merkezi için hazırlanacak ve uygulanacak bir kültür rotası projesinin, kent dışı kırsal alanlar için önerilen rota programlarıyla entegrasyonu sağlanmalıdır. Tokat sahip olduğu kültürel miras zenginliğinin yanı sıra, rota programlarının geneli için önemli bir servis sağlayıcı merkez olma potansiyeli de taşır. Bu nedenle alışveriş, finans, sağlık, ulaşım ve konaklama gibi servislerin sağlanacağı bir merkez şeklinde ele alınmalıdır.

Kentin kültürel mirasını oluşturan öğelerin başında Tokat Kalesi, medreseler, mevlevihane, camiler, türbe ve zaviyeler, hanlar, hamamlar, köprüler, çeşmeler, kervan yolu izleri ve sivil mimari örnekleri gelir. Bunun yanında Tokat'ın önemli bir değeri de, çoğu bugün de sürdürülen geleneksel el sanatları ve üretim kollarıdır.

“Yeşilirmak ve Kelkit havzalarının bereketli toprakları üzerine kurulan Tokat, **antik dönemden itibaren önemli bir ticaret ve kültür merkezi** olmuş, birçok uygarlığa ev sahipliği yapmıştır. Hatti, Hitit, Roma, Bizans, Selçuklu, Danişment ve Osmanlı dönemlerinde izlerin bugün de görüldüğü kent, özellikle anıtsal yapıları ve konut dokusuyla önem kazanmaktadır.”

TOKAT

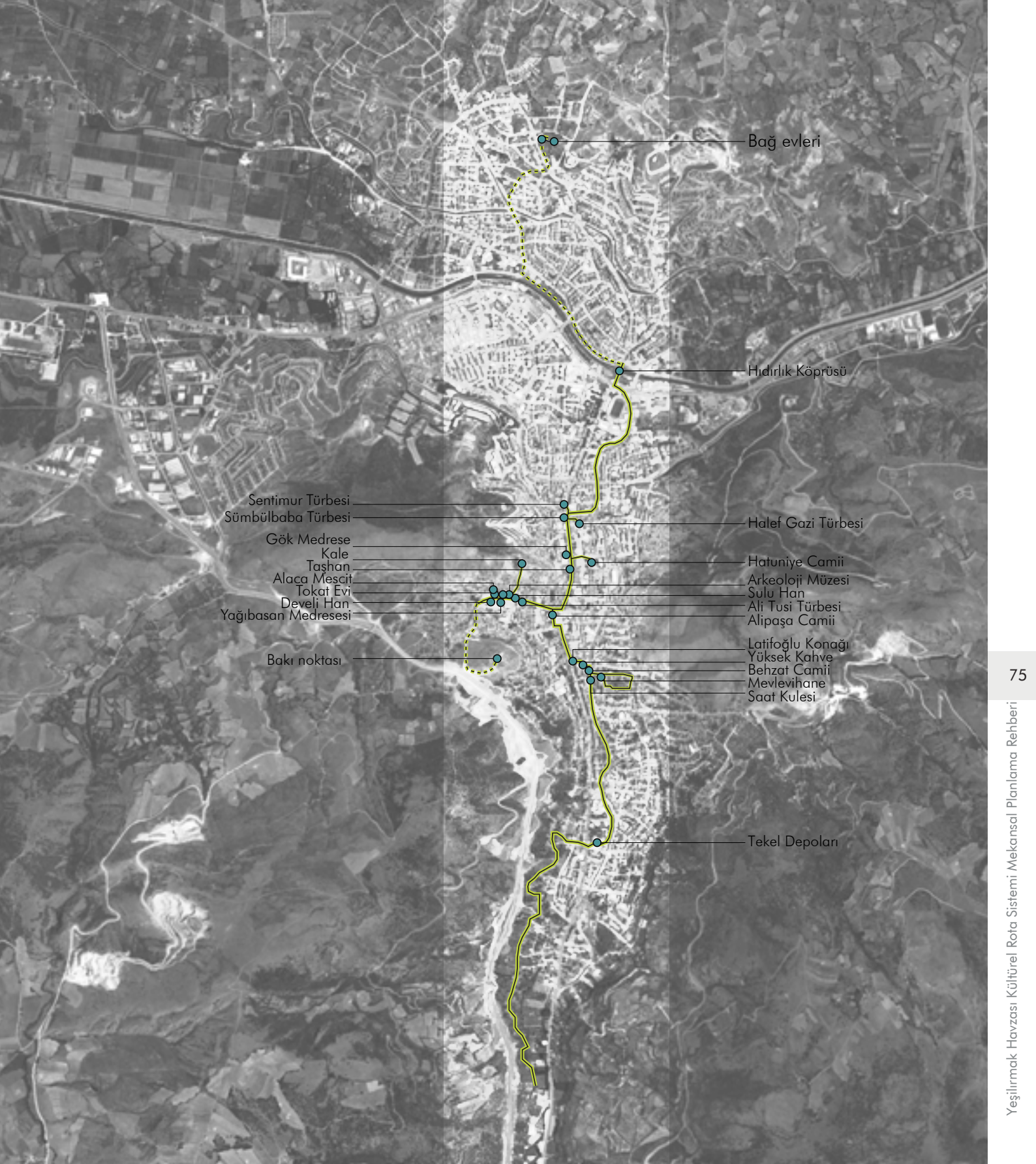
Kent Merkezi

Tokat kent bütünü incelendiğinde, kuzey – güney doğrultusunda bir kültürel rota sistemi planlanabilir. Bu sistem güneyde Beybağı mevkiinde izlenen tarihi kervan yolundan başlayarak, kent dokusunun içerisinde, kuzeyde Yeşilirmak Nehrinde sonlanabilir.

Kuzey – güney doğrultusundaki bu sistemin başlıca tematik odakları aşağıdaki şekilde belirlenebileceği gibi, detaylı çalışmalarla farklı odaklar da tanımlanabilir. Kent bütününde bir kültürel rota sisteminin hayata geçirilmesi için bu alanların tümü birlikte düşünülmelidir. Tematik odaklar, uygulama önceliklerinin belirlenmesi ve alana özel alt ölçekli projelerin geliştirilmesi amacıyla ele alınabilir.

- Tarihi yol izleri
- Endüstri mirası
- İnanç
- Sulu Sokak
- Kale
- Çarşı
- Kentsel doku
- Nehir

“ Her koşulda, rota sisteminin sunumu ve tanıtımında **Tokat'ın tarihsel rolü**; kervan güzergahının geçişi, ticari işlevi, kültürel çeşitliliği gibi başlıklar üzerinden vurgulanmalıdır. Tematik senaryolar üzerinden kent gezilerinin kurgulanması bu yaklaşıma bir örnek olabilir.”

Bağ evleri

Hıdırlık Köprüsü

Sentimur Türbesi
Sümbül Baba Türbesi
Gök Medrese
Kale
Taşhan
Alaç Mescidi
Tokat Evi
Develi Han
Yağibasın Medresesi

Bakı noktası

Halef Gazi Türbesi

Hatuniye Camii
Arkeoloji Müzesi
Sulu Han
Ali Tusi Türbesi
Alipaşa Camii

Latifoğlu Konağı
Yüksek Kahve
Behzat Camii
Mevlevihane
Saat Kulesi

Tekel Depoları

Sulu Sokak

Öncelikli Eylemler

Öncelikli rota planlama odaklarında izlenecek uygulama adımları; aktörler, araştırma, saha çalışmaları, tanıtım ve eğitim üst başlıkları üzerinden sıralanmış, uygulama süreçleri dahilinde birer öncelikli eylem olarak düşünülmüştür. Her koşulda izlenmesi gereken bu adımlar, rotanın planlanacağı bölge özelliklerine ve yerel dinamiklere göre çeşitlenebilecektir. Bu nedenle, aşağıdaki öncelikli eylemler birer çıkış noktası olarak kabul edilebileceği gibi, uygulama süreci boyunca yeni ara adımlar da tanımlanabilir.

Ortaklık: Tokat, Zile, Amasya ve Erbaa yerel yönetimleri başta olmak üzere paydaş analizi ve rol dağılımlarının yapılması

Çalışma grubu: Sivil toplum temsilcileri ve uzmanların yer alacağı yerel çalışma grubunun oluşturulması

Arka plan: Çalışma grubu ve ilgili uzmanlar tarafından, bölgesel ölçekte tarih, kültür, ekonomi gibi başlıklarda araştırma sürecinin yürütülmesi; yerel, özgün ve nadir değerler döküm çalışmasının tamamlanması

Saha çalışmaları 1: Durak noktaları, servis merkezleri, konaklama imkanları, aktivite alanları, alternatif güzergahlar gibi başlıkları içeren ayrıntılı ve kesinleşmiş güzergahın belirlenmesi

Buluşma: Yerel halkla görüşmeler ve bilgilendirme/beklenti buluşmalarının düzenlenmesi

Saha çalışmaları 2: Yönlendirme ve işaretleme sistemlerinin tasarlanması ve uygulanması

Tanıtım 1: Bölgesel rota haritası, kılavuz, tanıtım broşürü gibi basılı kaynakların hazırlanması, yaygınlaştırılması

Tanıtım 2: Web ortamlarında tanıtım araçlarının geliştirilmesi, yaygınlaştırılması

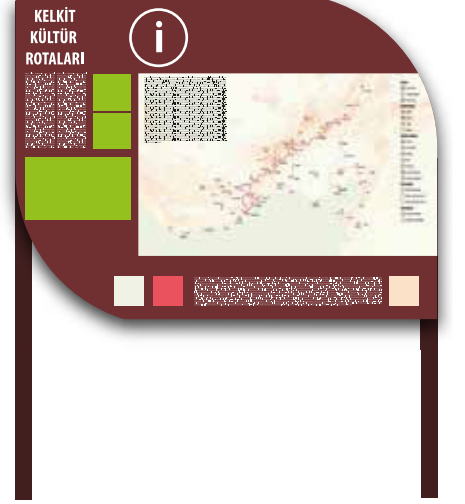
Eğitim 1: Yıllık etkinlik programlarının oluşturulması ve rota kapsamında çalışacak yerel rehberlerin yetiştirilmesi

Eğitim 2: Yerel halk için koruma, alternatif ekonomiler vb. alanlarda farkındalık eğitimlerinin düzenlenmesi

Yönlendirme Sistemi Örneği

Anıtsal Tabela

Karşılıyıcı Tabela

İçerik

- Rota'nın Türkiye içerisindeki konum görseli
- Rota haritası
- Rota hakkında genel bilgi
- Bölgenin tarihi ve coğrafyası hakkında genel bilgi

Fonksiyon

- Ziyaretçileri rota girişinde karşılamak ve rota hakkında bilgilendirmek

Özel Alan (Etap) Tabelası

İçerik

- Özel alan (etap) haritası
- Genel rota
- Etap hakkında bilgi

Fonksiyon

- Ziyaretçiler ilgili etap hakkında bilgilendirmek

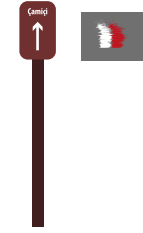
Yön Tabelası

İçerik

- Yol ayrımlarında odak noktalarının uzaklıkları ve yönleri

Fonksiyon

- Ziyaretçileri odak noktalarına yönlendirmek

Ara yön tabelası ve kırmızı/beyaz işaret

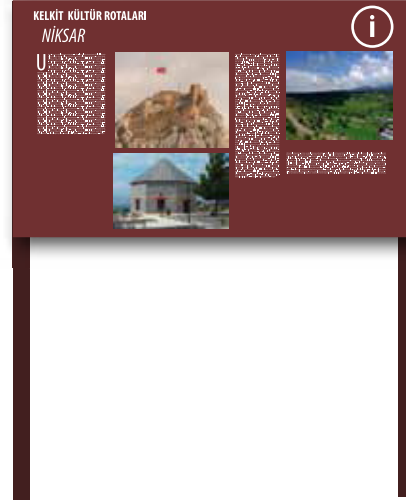
İçerik

- Odak noktalarının uzaklıkları ve yönleri

Fonksiyon

- Ziyaretçileri yönlendirmek
- Güzergahın devamlılığını sağlamak

Yönlendirme Sistemi Örneği

2. derece özel bilgilendirme tabelası

İçerik

-Rota üzerindeki özel alan, durum ve nesnelere

(antik kent, doğal oluşum, ekolojik değer vb.)

hakkında bilgi ve materyaller (plan, obje görselleri vb.)

- Rota üzerindeki konumu

Fonksiyon

- Ziyaretçileri rota üzerinde karşılaştıkları özel alan, durum ve nesnelere hakkında bilgilendirmek

1. derece Özel bilgilendirme tabelası

İçerik

-Rota üzerindeki özel alan, durum ve nesnelere hakkında bilgi

-Rota üzerindeki konumu

Fonksiyon

- Ziyaretçileri rota üzerinde karşılaştıkları özel alan, durum ve nesnelere (antik kent, doğal oluşum, ekolojik değer vb.) hakkında bilgilendirilmelerini sağlamak

Rota rehber kitabı

İçerik

- Bölgenin tarihi ve coğrafyası hakkında genel bilgi
- Rotanın içeriği ve temalar hakkında bilgi
- Rota etapları ve özellikleri (temel aktiviteler, zorluk derecesi, tahmini süre)
- Genel bilgiler içeren rota haritası
- Rota hazırlığı süreci ve rota süreci üzerine uyarılar ve dikkat edilmesi gerekenler

Fonksiyon

- Rotayı gerçekleştirecek kişileri bilgilendirmek ve yönlendirmek

Rota haritası

İçerik

- Ana ve alt rotalar, etaplar, ana ve alt odaklar
- Servis noktaları (çeşme, bakkal vb.)
- Kamp alanı
- Doğal alan karakteri
- Zorluk derecesi ve tahmini süre

Fonksiyon

- Rotayı gerçekleştirecek kişilere rota süresince rehberlik etmek

Rota web sitesi ve uygulaması

İçerik

- Bölgenin tarihi ve coğrafyası
- Rotanın içeriği ve temaları
- Ana ve alt rotalar, etaplar, odaklar
- Uygulamayı içeren cihazın bulunduğu konum, etap, durum, nesnelere hakkında bilgi, uzaklıklar, servis alanlarına yönlendirme
- Rota ile ilgili güncel haberlerin yer aldığı bir bölüm, kullanıcıların konumsal bilgileri işleyebildiği interaktif harita
- Saha çalışmalarına ilişkin gönüllü başvuru bölümü

Fonksiyon

- Rota hakkında bilgi vermek ve güncel verilere erişim sağlamak
- Alanda kullanıcıya rehberlik etmek
- Rotanın güncel durumu hakkında bilgi toplamak

YÖNETİM

Havzada kurgulanan rota sisteminin etkinleştirilmesi ve sürdürülebilirliğinin sağlanması, bölge dinamiklerine uygun bir yönetim stratejisinin takip edilmesiyle doğrudan ilişkilidir. Rota planlama sürecinin başından sonuna dek ve uygulama etapları boyunca işletilecek yönetim stratejisinde ele alınması gereken başlıklar organizasyon şeması, yerel aktörler, yönetim bölgeleri, uygulama ilkeleri ve eylemlerin etaplandırmasıdır. Aynı zamanda, bu çalışmada ele alınan başlıklara ek olarak, yerel çalışmalarla entegrasyon içerisinde bir yönetim modeli oluşturulması gerekir.

Organizasyon
Şeması

Aktörler

Çalışma
Birimleri

Yönetim
Bölgeleri

Uygulama
İlkeleri

Eylem
Planı

Organizasyon Şeması

Etkin bir rota yönetim modeli oluşturulmasının temel adımları; mevcut ve potansiyel aktörlerin belirlenmesi, planlama ve uygulama süreçlerinden sorumlu çalışma birimlerinin önerilmesi ve bunların mekansal açıdan yerleşim merkezleriyle ilişkilendirilmesidir.

Aktörler

Rota planlaması süreçlerinde rol alacak aktörlerin belirlenmesinde temel yaklaşım yerelin etkin kılınmasıdır. Havzada yaşayan ve çalışanların bir araya gelmesi ve sahip oldukları ortak mirasa dair sorumluluklarını ortak projelere taşımaları bu yaklaşımın sonucu olacaktır. Bu şekilde uygulamaların bölge paydaşları tarafından benimsenmesi ve sürekli kılınması sağlanabilir.

Yeşilirmak Havzası Kalkınma Birliği

Tokat, Amasya, Samsun, Çorum illeri ve ÇEKÜL Vakfı işbirliğine dayalı bir birlik modeli, havzanın yitirilen değerlerini korumak ve yerel kalkınmayı desteklemek amacıyla, 1996 yılında Amasya Valiliği'nin girişimleriyle kurulmuştur. Yeşilirmak Havzası Kalkınma Birliği, rota planlama ve uygulama çalışmalarında aktif rol alması gereken başlıca aktörler arasındadır.

Yerel Ölçek

- İlçe belediyeleri, köy muhtarları
- Sivil toplum kuruluşları: çevre, ekoloji, kültür, doğa sporları, fotoğrafçılık vb. konularında çalışan örgütler
- Müzeler
- Yerel rehberler
- Ulaşım kooperatifleri
- Turizm acentaları
- Turizm işletmeleri (otel, pansiyon, kamp, restoran vb.)
- Kullanıcılar (yaşayanlar, çalışanlar, ziyaretçiler)

Bölgesel Ölçek	Ulusal Ölçek	Uluslararası Ölçek
<ul style="list-style-type: none">• Tokat, Amasya, Samsun belediyeleri ve valilikleri• Üniversiteler, araştırma enstitüleri• Meslek odaları: sanayi ve ticaret odası• Yeşilirmak Havzası Kalkınma Birliği• Orta Karadeniz Kalkınma Ajansı• İletişim ve tanıtım ajansları• Kullanıcılar (yaşayanlar, çalışanlar, ziyaretçiler)	<ul style="list-style-type: none">• Kültür Ve Turizm Bakanlığı• Üniversiteler, Araştırma Enstitüleri• Sivil Toplum Kuruluşları: Ulusal Ölçekte Çalışan Örgütler (ÇEKÜL, Doğa Derneği, Buğday vb.)• Turizm Birlikleri• Ziyaretçiler	<ul style="list-style-type: none">• Tur operatörleri• web portalleri• Doğa ve kültür kurumları (Avrupa Konseyi, ICOMOS vb.)• Ziyaretçiler

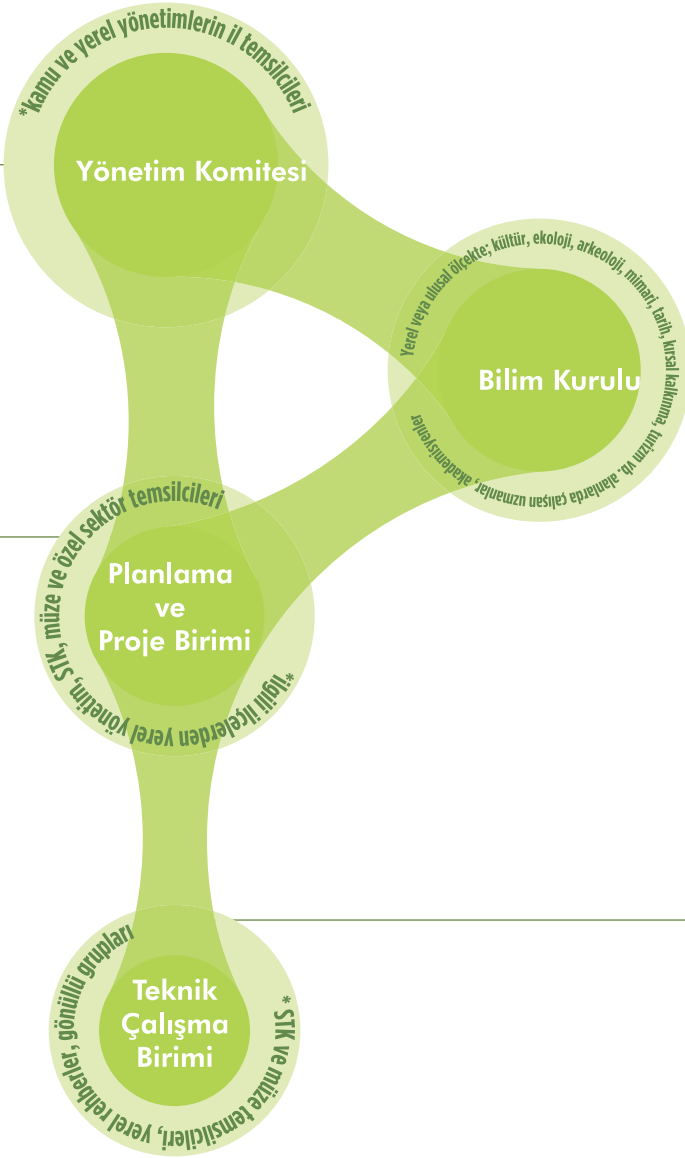
Çalışma Birimleri

Sorumlu yerel aktörlerin belirlenmesiyle birlikte, planlamadan uygulama ve izlemeye dek tüm süreçlerin yürütülmesinden sorumlu bir “yönetim paydaşları modeli” oluşturulmalıdır. Bu model doğrultusunda çalışacak aktörlerin temel hedefi bölgesel rota ağının; mirasın korunması, bölgesel değerlerin tanıtılması, kırsal kesim başta olmak üzere yerel kalkınmanın desteklenmesi konularında etkin ve sürdürülebilir hale getirilmesidir.

Bu hedefe yönelik çalışacak, planlama, projelendirme ve izleme süreçlerinden sorumlu bir yapıda, ortak hareket edecek 4 çalışma birimi ve sorumluluk alanları yandaki gibi özetlenebilir.

-
- Karar alma süreçlerinin takibi
 - Tüm çalışma birimlerinin koordine edilmesi
 - Bölgesel, ulusal ve uluslararası ortaklıkların kurulması
 - Parasal kaynakların araştırılması ve sağlanması

-
- Süreç planlaması
 - Yerel katılım buluşmalarının düzenlenmesi
 - Lokal ölçekli projelerin üretilmesi
 - Ziyaretçi yönetimi çalışmalarının sürdürülmesi
 - Koruma çalışmalarının sürdürülmesi
 - İletişim ve tanıtım stratejisinin oluşturulması
 - Akademik çalışmalar ve uygulama örneklerinin takibi

- Planlama ve projelendirme süreçlerinde danışmanlık sağlama
- Koruma çalışmalarının desteklenmesi
- Bölgesel araştırmaların yönlendirilmesi

- Arazi çalışmalarının yürütülmesi (değer ve güzergah tespiti, yönlendirme, işaretleme vb.)
- Gönüllü çalışmalarının yürütülmesi
- Rota etaplarında bakım ve güvenlik çalışmalarının yapılması ve izlenmesi
- İletişim ve tanıtım stratejisinin uygulanması (web ortamı çalışmaları, rehber ve harita üretimi vb.)

Uygulama İlkeleri

Bu çalışmada önerilen bölgesel rota kurgusu, organizasyon şemasında belirlenen aktörler ve çalışma birimleri tarafından hayata geçirilecektir. Bu süreçlerden sorumlu tüm aktörlerin, rotanın fiziksel bütünlüğü, işlerliği ve devamlılığını sağlamak amacıyla, her türlü uygulama adımında aşağıda açıklanan ilkeleri göz önünde bulundurması gerekir.

Rota standartları

Rotanın deneyimini kolaylaştırmak ve niteliğini arttırmak amacıyla temel fiziksel özelliklerde belirli standartların uygulanması önemlidir. Bu konuda uluslararası çalışmalarda uygulanmış standartlar kabul edilebileceği gibi yerele uyarlanmış bir model de geliştirilebilir. Takip edilmesi gerek rota standartları arasında; etaplarda zorluk derecelerinin belirlenmesi, işaretleme sistemlerinin rota bütününde ortak bir dil ile uygulanması, acentalar ve rehberler için tanıtım koşullarının belirlenmesi sayılabilir.

Bilgilendirme ve yönlendirme sistemleri

Bölgedeki rota ağının bir bütün olarak işleyebilmesi ve deneyimlenmesi özellikle nitelikli ve tutarlı bilgilendirme ve yönlendirme sistemlerinin kurulmasına bağlıdır. Bu konuda alandaki bilgilendirme levhalarından yönlendirme işaretlerine kadar her türlü uygulamada ortak bir tasarım dili yaratılmalıdır. Bilgilendirme içeriği ise her koşulda Yeşilirmak, geleneksel yaşam, kültürel çeşitlilik gibi yerel başlıklara dair bütüncül ve kapsayıcı bir yaklaşımla hazırlanmalıdır. Buna ek olarak, mobil uygulamalar, GPS, interaktif web ortamları gibi yenilikçi teknolojilerin kullanımı da sağlanmalıdır.

Ziyaretçi yönetimi

Rota sistemi üzerinde mirasın korunması ve turizm faaliyetleri arasındaki ilişkinin dengelenmesi ancak etkin bir ziyaretçi yönetimiyle mümkündür. Bu doğrultuda sürdürülebilir bir turizm altyapısının oluşturulması önem kazanır. Yerleşimlerde servis kapasitelerinin uygun koşullara getirilmesi, yönlendirme ve bilgilendirme sistemlerinin geliştirilmesi ziyaretçi yönetiminin öncelikli adımlarıdır.

Güvenlik

Teknik çalışma birimlerinin sorumluluk alanında olan güvenlik ilkesi güzergah belirleme, çevre düzenlemeleri gibi adımlarda özellikle göz önünde bulundurulmalıdır. Ziyaretçilerin ve yaşayanların rota üzerinde güvenli bir deneyim yaşamalarını sağlamak amacıyla pratik çözümler üretilmeli ve uygulanmalıdır; GPS takibi, riskli alanlarda doğal çevreye uyumlu yürüyüş platformları, tırmanış kolaylaştırıcı çözümler, patika düzenlemeleri gibi.

Tanıtım

Rota planlamasının uygulama sürecinde önemli bir adım tanıtım stratejisinin uygulanmasıdır. Tasarım dili ve içeriği zengin tanıtım materyallerinin üretilmesi, düzenli olarak güncellenmesi ve uygun hedef kitlelere ulaştırılması özel bir çalışma başlığı olarak belirlenmelidir. Bu noktada, bölgesel değerlerin tanıtım yoluyla geliştirilmesi, hedef kitlelere bütüncül bir bölge imajının yansıtılması amaçlanmalıdır.

İzleme ve bakım

Rota sistemi işleyişini ve özellikle lokal uygulama projelerini sürdürülebilir hale getirmenin koşullarından biri de düzenli bir izleme ve bakım mekanizmasının kurulmasıdır. Teknik çalışma birimlerinin üstleneceği izleme ve bakım süreci; ziyaretçi sayıları, güzergah tercihleri, geri bildirim alma gibi başlıkları gözetilen bir veri yönetimi sistemini takip etmelidir. Bunun yanında alanda gerçekleştirilmesi gereken periyodik eylemler ise işaretleme ve yönlendirme öğelerinin yenilenmesi, yol bakımı, güvenlik kontrolleridir.

KISA

6AY

Yerel aktörlerin tespiti

Hazırlık çalışmaları

Bölgesel ortaklık kurma

Çalışma birimlerinin kurulması

ORTA

12AY

Arazi tespit çalışmaları

Planlama ve tasarım

Tanıtım stratejisinin oluşturulması

Periyodik danışma toplantıları

UZUN

12AY

Tanıtım stratejisi uygulama

Turizm altyapısının iyileştirilmesi

Ziyaretçi yönetimi (bilgilendirme, yönlendirme, güvenlik...)

SÜRESİZ

12AY

İzleme ve bakım

Çalışma Grubu

Esra Karataş - Şehir Plancısı, Koruma Uzmanı
Ömer Sarı - Y. Şehir Plancısı
Batuhan Akkaya - Y. Şehir Plancısı
Sevil Şeten - Şehir Plancısı
Simge Zilif - Şehir Plancısı

Şirin Sıngın - İletişim ve Tanıtım

<http://www.tarihkentlerbirligi.org/>
<http://www.cekulvakfi.org.tr/>